

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
HUMANITĀRO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
ĀZIJAS STUDIJU NODAĻA

**KOREJIEŠU TRADICIONĀLĀS UN MATERIĀLĀS KULTŪRAS
MANEFISTĀCIJAS ARHITEKTŪRĀ UN VIDES IZPRATNĒ**

BAKALAURA DARBS

Autore: Madara Ozoliņa
Stud. apl. nr.: mo18025
Darba vadītājs: Pilns profesors
Kaspars Kļaviņš

RĪGA 2022

Saturs

IEVADS	3
1. SIMBOLIKA PILĪS	7
1.1 Simbolika interjerā.....	7
1.2 Simbolika eksterjerā.....	9
1.3 Simbolika apkārtējā vidē.....	11
2. SIMBOLIKA JANGBAN MĀJĀS	14
2.1 Iezīmes interjerā.....	14
2.2 Iezīmes eksterjerā.....	25
2.3 Iezīmes apkārtējā vidē.....	30
3. SIMBOLIKA ZEMĀKO SOCIĀLO SLĀŅU MĀJĀS	33
3.1 Simbolika interjerā.....	33
3.2 Simbolika eksterjerā.....	34
SECINĀJUMI.....	37
Literatūras saraksts	Kļūda! Grāmatzīme nav definēta.
Pielikums	440
Kopsavilkums	
Summary	
Dokumentārā lapa	

IEVADS

Šī darba ietvaros, tika izmantota literatūras analīzes, aprakstošā un salīdzinājuma metodes. Šajā darbā fokuss tieši likts uz cilvēka ikdienas dzīvojamo telpu un vidi. Pie tam, netiks analizēta Korejas budistu tempļu arhitektūra un tās garīgie aspekti, lai šī darba informācijas apjoms neizvērstos pārāk plašs.

Bakalaura darba nosaukums ir “Korejiešu tradicionālās un materiālās kultūras manifestācijas arhitektūrā un vides izpratnē”. Materiālā un konceptuālā kultūra bieži vien ir divi viens no otra atkarīgi termini. Arī šajā darbā uzmanība tiek vērsta uz to, kā materiālo kultūru cilvēki spēj izprast caur konceptuālajām kultūras vērtībām un otrādi. Piedēvēt taustāmām lietām dziļāku nozīmi, kā arī veidot asociācijas ir viena no cilvēka ziņkāres apmierināšanas pazīmēm. Turklāt, arī veids, kā cilvēki ilgu laiku ir piedevuši jēgu savai dzīvei. Visbeidzot arī mūsdienās ir interesanti uzzināt, kur un kādā laika posmā, šie dažādie simboli ir ienesuši skaidrību un saprašanu par pasauli kādā noteiktā cilvēku grupā.

Pēdējos dažos gados, par Koreju un tās interesanto vēsturi un kultūru cilvēki sāk interesēties arvien vairāk. Līdzīgi, arī Korejieši lepojas un godā turot savas kultūras vērtības mēģina dažādiem līdzekļiem atspoguļot ne tikai šī brīža kulturālo dzīvi, bet arī stāstīt par savu vēsturi. Turklāt ir iespēja, ka radīsies jautājumi un vēlme uzzināt kaut ko vairāk par kādu skaistu pili, ja tā tika pavisam neuzmācīgi likta kā fons kādam populāram mūzikas un uzstāšanās videoklipam. Kā arī nokļūstot šajā valstī, vai skatoties uz pilsētvides foto attēliem internetā, tūristi un ar Koreju vispārīgi ieinteresētā vispasaules sabiedrība nevar nepamanīt daudzus gadsimtus vecās arhitektūras celtnes un citus veidojumus, it īpaši tāpēc, ka tie tik ļoti kontrastē ar jaunuzcelto debesskrāpju un jaunceltņu. Lai gan 20. un 21. gadsimta ēkas aizņem lielāko daļu pilsētas plānojuma un kopējā izskata, tas tieši palīdz izcelt uz salīdzinoši pierastā fona visas skaistās, tradicionālās ēkas, kuras sevī iemieso vairākus gadsimtus senu vēsturi un kultūru.

Arhitektūra pati par sevi ir mākslas veids, kuru ne tikai var aprakstīt muzejos. Tā kļūst par muzeju pati. Arhitektūra ir vēstures pieminekļis, kas paliek nemainīgs vienā vietā gadiem, desmitgadēm un gadsimtiem. Liela daļa pēdējās pāris desmitgadēs celto māju un citu arhitektūras pieminekļu, mūsdienu cilvēkam neliktos nekas īpašs. Šīs celtnes vēl nav paspējušas novecot pietiekami ilgu laiku, lai tās liktos kaut kas drastisks no mūsu realitātes.

Tā kā arhitektūra arī ir māksla, tā ir kāda, tās radītāja, iztēle, dzīvošanas paradumi un morālās normas.

Pats vārds “Hanok” (한옥), lai gan tulkojot burtiskā nozīmē kā “Korejas māja”, mūsdienās to vairāk uztver par kopēju terminu visa veida Korejas tradicionālajai arhitektūrai kura tika cilvēku apdzīvota, kā arī kuru cēla it īpaši Džosonas (조선) dinastijas laikā. Korejas tradicionālā arhitektūra nebūt nav izveidojusies vienas, vai divu dinastiju laikā. Katram periodam, bija savas nianšes. Daudzu reliģiju un filozofisko domu ietekmē ar Džosonas (조선) periodu sākoties Korejas pussalā bija izveidojies pamatīgs sinkrētisms. Tieši šāda iemesla dēļ ir diezgan grūti noformulēt, kas tad īsti ir saprotams ar Korejas tradicionālo arhitektūru.

Šī darba kopējais mērķis ir izprast, kā un kāpēc Korejas tradicionālā arhitektūra ir izveidojusies tieši tāda, kādu mēs to pazīstam mūsdienās. Kādi bija tās ietekmējošie sociāli kulturālie faktori. No kurienes radušies un kādi ir, Korejas sabiedrību līdz mūsdienām ietekmējošie socio-kulturālie faktori. Lai gan šajā darbā negarantēju pilnīgu izpratni par Korejas kultūru un tradīcijām, no arhitektūras skatu punkta. Šī darba lielākais mērķis ir sākt sarunu un pamudināt uz turpmāku un padziļinātāku šīs tēmas apskati.

Šī darba galvenie uzdevumi ir

1. Analizēt un salīdzināt subjektīvi galvenās Korejas tradicionālās arhitektūras iezīmes trīs sociālo slāņu mājās. Ņemot vērā arhitektūru, kurā ikdienā dzīvoja cilvēki.

2. Kas ir ietekmējuši to vizuālo izskatu caur socio-kulturālajām vērtībām, jeb, kā vizuālais un sociāli kulturālais aspekts tika apvienots veidojot mūsdienu izpratni par Korejas tradicionālo arhitektūru, jeb Hanok (한옥).

3. Kā arī, skatoties uz vispārējām iezīmēm Korejas tradicionālajā dzīvojamo ēku arhitektūrā, formulēt ar ko tieši tiek uztverta telpa tā laika skatījumā.

4. Izpētīt Džosonas (조선) sabiedrības domu gājieni un lēmumu pieņemšanu par ikdienas dzīvi un dzīves vietu, balstoties uz vizuālajiem, aspektiem mājās, iekš un ap to. Kā arī, kādā veidā Korejiešu galvenās garīgās un materiālās kultūras iezīmes tika atspoguļotas tradicionālajā arhitektūrā.

Šis pētnieciskais darbs iedalīts trīs nodaļās. (Uzbūve) Pirmajā nodaļā balstoties uz divām viss ievērojamākajām Džosonas (조선) dinastijas laikā celtajām pilīm Gjongbokgung (경복궁) un Čangdokgung (창덕궁) tiks analizēti autores izvēlētie vizuālie un konceptuālie akcenti. Šī darba ietvaros tika izveidots šo divu pils kompleksu kopīgs ēku iedalījums. Kā arī darba autores izvēlētie troņa zāles galvenie elementi, svarīgākie valdnieka statusa apzīmēšanai. Aplūkojot eksterjeru tiek paskaidrots pils galvenais uz ārpusi vērstais mākslas elements Dančong (단청), tā īpašības un kādu nozīmi sevī ietver tā elementi. Nodaļas beigās tik aplūkots pats pirmais solis Korejas tā laika arhitektūras celtniecībā – ēkas celšanas vietas izvēle.

Otrajā nodaļā skaidrota Jangbanu (양반) aristokrātija un tās ģimenes pastāvēšanas un dzīvošanas principi Konfuciānisma ietekmē. Sociālo rituālu nozīme šādu ģimeņu dzīvē, kā arī to ietekme mājas interjerā. Piemēriem tiek minēti divi spilgtākie piemēri. Kā arī citi šo māju būvēšanas standarti un telpas izpratne Džosonas (조선) sabiedrībā. Mazliet tiek vērsta arī uzmanība pie logiem un durvīm arī nozīmīgas struktūras runājot par tradicionālo telpu. Mājas eksterjera galvenie elementi, jumts, kā sociālā statusa apzīmētājs, kā arī vārti un to īpašības. Apkārtējās vides vairāki slāņi gan pagalmi, gan plašākā skatījumā ciemati.

Beigu beigās, trešajā nodaļā uzmanība tiek vērsta uz dažām svarīgākajām mājas dievībām. Ticība mājas gariem un dieviem, bija tradicionāli ļoti sena ticība Korejas pussalā. Neskatoties uz to nomainoties valsts oficiālajām reliģijām un domu sistēmām, it īpaši Džosonas (조선) konfuciānisma ietekmē tā pazaudēja savu popularitāti. Tomēr tā palika, kā ticība īpaši tā laika sabiedrības slāņos, kurām konfuciānisma ietekmē ierobežojumi pārņēma visu dzīvi. Bez šīs ticības, zemnieku un tā saukto “melno strādnieku” mājās lielākā atšķirība no iepriekšējiem diviem arhitektūras veidiem bija māju jumti. Šeit talkā nāca tādi izejas materiāli, kā salmi, koka miza un citi, lielākoties atšķiroties no reģiona un darba kādu katra mājsaimniecība veica ikdienā.

Darba pamatā ir izmantoti vairāku autoru un pētnieku zinātniskie pētījumi. Kā arī arhitektūras uzskates materiāli, tādi, kā fotoattēli. Visā visumā par Korejas tradicionālo arhitektūru uz doto brīdi ir salīdzinoši maz pamatotas un uz faktiem balstītas informācijas. Tas vis vairāk ietekmē cilvēkus, kuriem ir radusies interese par Korejā sastopamo

tradicionālo arhitektūru, bet kuri labi nepārvalda korejiešu valodu. Arī jāpiemin, ka lielākā daļa zinātnisko pētījumu un zinātniska, kā arī populārzinātniska rakstura grāmatas par šo tēmu ietver analīzi un informāciju tīri no arhitektu, vai inženieru skatupunkta. Arī šajā darbā liela daļa informācijas ir tikusi publicēta pēdējo divu un gada laikā. Rakstot šo darbu tika novērots, ka meklējot informāciju vienā nedēļā vajadzīgā informācija neeksistē, taču jau nākamajā parādās publikācija, kādā zinātniskā žurnālā. Pirmkārt mūsdienās arvien vairākas valstis, tai skaitā arī Latvija cenšas ieviest izglītību, kas balstās uz tēmas izprašanu no vairākiem skatu punktiem, idejām un daudziem citiem aspektiem. Vislielāko informācijas daudzumu, kā arī autores iecerētā darba vajadzībām atbilstošu saturu, varēja atrast tieši BongHee Jeon grāmatā “A Cultural History of Korean house”. Pēc autores domām šāda tipa grāmatām par arhitektūru vajadzētu būt vairāk, jo to lasot, likās, ka šis bakalaura darbs grib panākt, kaut ko līdzīgu, ko panāca šī grāmata.

Tekstā gan latviešu, gan korejiešu valodā minēti un skaidroti galvenie termini saistībā ar izraudzītajām vizuālajām un konceptuālajām kultūras iezīmēm. Šī iemesla dēļ tika izmantota Ildzes Šķesteres veidotā transkripcija no korejiešu valodas uz latviešu valodu.¹

¹¹ Ildze Šķestere. “Džuče ideoloģijas attīstība un tās ietekme Ziemeļkorejas ārpolitikā (2011-2016), 2017, 59.lpp.

1. SIMBOLIKA PILĪS

1.1 Simbolika interjerā

Lai arī pilis bija mājas karaliskajai ģimenei, tās arī bija valsts, varas un politiskās iekārtas un notikumu centrs. Karalim, it īpaši, tās bija gan darba vieta, gan dzīvojamā telpa. Korejas teritorijā atrodamajām pilīm noteikti piemīt viena noteikta rakstura iezīme, kuru nepielieto lielākajā daļā piļu visā pasaulē- lielākoties tikai Āzijas reģionā. Pils tika celtas pēc funkcijām, atsevišķas celtnes nebija fiziski saistītas, taču atrodas harmonijā viena ar otru. Visā lielajā pils kompleksā, runājot gan par Gjongsbokgung (경복궁), gan Čangdokgung (창덕궁) pilīm viss lielāko vietu aizņēma troņa zāles ēka un karaliskās ģimenes dzīvojamās ēkas. Tā arī varēja lielos vilcienos pēc funkcijām iedalīts pils ēkas. Valsts vadības ēkas, karaliskās ģimenes dzīvojamās ēkas, kalpu istabas un nodarbošanās ēkas.

Kunjonjon (근정전), vai vēl saukta par - “Valdības zāle ar atturību”. Tā bija galvenā administratīvā celtnes Gjongsbokgung (경복궁) pilī. Turpretī galveno administratīvo halli Čangdokgung (창덕궁) pilī sauca par Indžonjon (인정전), tās nosaukums nozīmēja – “Labvēlīgas valdīšanas zāle”. Kā jau pēc nosaukuma spriežot, viss iespaidīgākais objekts troņa zālē bija pats tronis. Lai gan tas tika veidots no koka, it īpaši salīdzinot ar pārējiem ornamentiem troņa zālē tas vienalga izcēla savu majestātiskumu un svarīgumu. Karaliskais tronis sastāvēja no vairākām daļām. Pati vieta, uz kuras sēdēja monarhs, bija gan no augšas, gan no apakšas ieskauda ar dekoratīvu un simbolisku koka rāmi, to vēl sauc par baldahīnu, lai gan rietumu kultūras skatījumā baldahīnu vairāk sasaista ar auduma pārklājumu. Kunjonjon (근정전) zāles tronis (skat.pielik.2.att.) tika krāsots īpaši ar sarkano krāsu, kura bija saistīta ar karaļa tēlu daudzās vietās pasaulē. Turpretī Indžonjon (인정전) zāles troņa galvenā akcenta krāsa bija dzeltena, vai zelta. Abos gadījumos karaliskā troņa rāmī, precīzāk aiz tā, kur sēdēja un savus pienākumus izpildīja monarhs, stāvēja sešu paneļu salokāmais koka rāmis, vairāk pazīstams, kā “Saule, mēness un pieci kalni” (일월오봉도). Šis salokāmais panelis atspoguļo sauli kura no karaļa skata punkta atrodas labajā pusē un mēness kreisajā.² Tronis un pats karalis šādā izkārtojumā atrodas tieši pa vidu abiem debess ķermeņiem, kas simbolizē valdnieka centrālo pozīciju uz pasaules fona. Šis izkārtojums,

² Palaces of Seoul. 84.lpp.

vēlāk pamudina domāt, ka veids, kā tiek iedalīta vieta katram augstāk minētajam elementam, ir līdzīgs ar to, kā izskatās un tiek skaidrots Absolūtā simbols.

Lai gan Korejā ir simbols, kas ir līdzīgs, bet tas nav vienāds ar Jin ($\frac{\text{☰}}$) un Jan ($\frac{\text{☷}}$) filozofijas simbolu. Korejas kultūrā ir atrodami divi šādi simboli, kas atgādina Jin ($\frac{\text{☰}}$) un Jan ($\frac{\text{☷}}$) simbolu Daoismā. Tomēr to izcelsme tiek apšaubīta, jo šie simboli parādās arheoloģiskajos izrakumos, senākos nekā Neo-konfuciānisms ieradās Korejas pussalā. Mazliet atkāpjoties no tēmas, bet šo darbu rakstot tika novērots, ka šī duālā simbola krāsas – zilā un sarkanā – atbilst tradicionālajās Korejas kāzās izmantotajām krāsām. Tā pat arī fēniksa un pūķa attēlošana vienā gleznojumā simbolizē perfektu laulību, jo abi dzīvnieki arī sevī iemieso šīs divas krāsas.³ Bez duālā principa vēl pastāv tā sauktais “trīs komatu simbols”. Tas reprezentē trīs augstāk pieminētās varas Debesis, Zemi un Cilvēkus. Tā pat, kā duālais komatu simbols, tas simbolizē savstarpējo atkarību starp visiem elementiem.⁴

Visi pārējie elementi, mākslas darbā aiz karaļa troņa, kaut kādā veidā simbolizēja un darbojās, kā gara mūža novēlējumi tam priekšā sēdošajam monarham. Vai tie bija pieci kalni, kas stāvēs uz vietas gadsimtiem ilgi, vai tās bija divas kalna upes vienmēr tekot lejā no kalna, divi debess ķermeņi kuri vienmēr viens otru nomainīs, kā arī priedes, kas tradicionāli Korejā simbolizē ilgu dzīvi ar tās mūžzaļajām skujām.⁵ Kā arī upes un kalni, bija vispārīgi ģeogrāfiskie nosacījumi, kuri bija vis noteicošākie, izvēloties jebkuras pils, mājas, kā arī kapa vietas. Taču to visu varēja arī savilkt ar ļoti lielu dabas cieņu, kas iespējams, bet ne tikai nāca no ļoti ilgās šamanisma ietekmes Korejas pussalas vēsturē. Un lai gan abas viss ievērojamākās Korejas karaliskās pilis tika celtas Džosonas (조선) dinastijas laikā, šī iemesla dēļ ir diezgan apbrīnojami cik daudz mitoloģijas un šamaniskas izcelsmes un nozīmes dekoratīvu, kā arī simbolisku priekšmetu un mākslu varēja ieraudzīt integrētu visā plašajā pils arhitektūrā. Interesanti var novērot, ka dzīvnieku attēlojums dažādos veidos pils teritorijā bija viens no speciālajiem karaliskās ģimenes pārkuma simboliem.

³ Palaces of Seoul. 37.lpp.

⁴ Heo Gyun, "Korean Temple motifs. Beautiful Symbols of the Buddhist Faith". 112.lpp.

⁵ Palaces of Seoul.85.lpp.

Otrs viss svarīgākais un simboliskākais elements troņa zālē bija tās griesti. Abās galvenajās troņa zālēs uz griestiem var redzēt dažādus, bet līdzīga koncepta dekorāciju, kas iespējams bija viss nozīmīgākais vizuālais akcents, pēc paša troņa.

1.2 Simbolika eksterjerā

Ļoti liela nozīme, bija tajā, kā tika dekorētas pils no ārpusēs. Dančong (단청) bija mākslas veids kurš bija diezgan unikāls un nepieciešams piļu dekorēšanā. Šis mākslas niša no sākuma iespējams nāca pēc vajadzības aizsargāt svarīgas koka ēkas no apkārtējiem dabas faktoriem, tās pārklājot ar kaut ko. Šī mākslas veida divi galvenie veidojošie faktori bija krāsu izvēle kā arī dažāda veida motīvi un zīmējumi. Interesanti arī tas, ka šīs krāsas, bez pils un tempļu ēkām viss spilgtākajā formā var sastapt Korejas šamanisma rituālos. Tikai tur bez galvenajām krāsām vēl pievieno blakus krāsas.

Obangseg (오방색), jeb Piecas galvenās krāsas, nāk no vēl plašākas Piecu elementu teorijas, kas Korejā un citās valstīs izveidojās Ķīnas ietekmē. Šīs krāsas bija – sarkanā, zilā vai zaļā, dzeltenā, melnā un baltā.⁶ Šīs piecas krāsas atbilst ne tikai vienai vien teorijai. Visa Āzijas filozofija principā balstās uz harmoniju starp pretējiem elementiem. Kā arī tradicionālās krāsas, kuras ne tikai varēja redzēt arhitektūrā, tika pielietotas daudzos kultūras aspektos. Pēc Piecu elementu teorijas, šīs krāsas atbilda tādiem elementiem, kā debess puses, dzīvnieki, tikumi un vēl citas svarīgas kultūras sastāvdaļas. To varēja uzskatīt par tādu, kā sadales sistēmu, kurā atsevišķi tika izcelti, kā arī harmoniskā pretstatā novietots viss, kas bija svarīgs tā laika cilvēku dzīvē.

Āzijā sarkanā krāsa saistās ar kaut ko ļoti pozitīvu. Tā simbolizēja lietas, tādas, kā saule, uguns arī aizraušanās, ražošana, radišana un mīlestība.⁷ Tā arī bija krāsa ar kuru asociēja dienvīdus un līdz ar to sarkano fēniksu, kas vēl paralēli tam bija asociēts ar karalisko ģimeni.

Apskatot divas zināmākās pils Gjongbokgung (경복궁) un Čangdokgung (창덕궁) tuvāk, kā arī tikai uzmetot aci visām pārējām struktūrām Dančong (단청) ar kuru šīs struktūras tika rotātas parāda vienu tipisku iezīmi, kas ienes Džosonas piļu krāsojumā. Saskaņā ar aukstāk minēto Obangseg (오방색) krāsojuma teoriju, uzsvars vairāk tiek likts

⁶ Building Hanok. Components and Techniques 184.lpp.

⁷ Colour preferences of Korean Young generation, 74.lpp.

uz zilo krāsu, taču zilā krāsa Korejas pilīs, parādās ļoti mazos daudzumos. Neskatoties uz to mazā daļa kas tomēr bija krāsota zilā krāsā simbolizēja radošumu, mūžīgu dzīvi un cerību.⁸ Tā bija austrumiem iedalītā krāsa, kurai atbilda debeszila pūķis. Vēl abas šīs lietas asociējās ar pavasari.⁹ Atkal varam spekulēt, par to, kā zaļā krāsa šajā situācijā aizēnoja zilo. Viena hipotēze varētu būt tāda, ka gadalaiks ar kuru tika saistīts Zilais pūķis bija pavasaris. Pavasaris daudziem, kā arī personiski man, vairāk saistās ar zaļo krāsu, visam dabā sākot plaukt zaļā krāsā pārņem visas pārējās, it īpaši brīvā dabā. Tādēļ skatoties cik ļoti ar dabu Korejieši bija saistīti tradicionāli no pašiem pirms sākumiem Zilā un zaļā krāsas iespējams nebija uztvertas, kā atsevišķas krāsas, bet gan vienas krāsas dažādi toņi. Tā vietā proporcionāli lielāko krāsoto laukumu kopā ar sarkano krāsu daļa zaļā. Tā iespējamās bija sākotnēja kļūda tulkojumā no ķīniešu hieroglifiem, taču zaļajai krāsai piļu un tempļu celtniecībā parādīties bezmaz kā fona krāsai, var saredzēt Korejiešu Dančong (단청) atšķirības.

Daudzu gadsimtu laikā uz Korejas pussalas ir radījusies un dziļi iesakņojusies ļoti liela cieņa pret dabu, kā arī princips, ka cilvēkam ar dabu vienmēr jādzīvo viens otru cienošā harmonijā. Un tā kā vispārējā Korejas tradicionālā arhitektūra vienmēr rūpējās par to lai ienestu dabu iekš savas mājas, kā arī jauca un būvēja savus uzskatus un izpratni par telpu, nav brīnums, ka arī piļu arhitektūrā parādās šāda tendence un ne tikai vienā piemērā.

Dzeltenā bija krāsa kura apzīmēja centru. Kā centrālā krāsa tai bija viss augstākais statuss. Tā bieži bija apkārt monarham apzīmējot abu centrālās pozīcijas, katrs zem savas sistēmas. Gaisma un vitalitātes esence ir vārdi ar kuriem tika raksturota šī krāsa.¹⁰ Vitāls, pēc viena no saviem skaidrojumiem, ir tāds, kas ir būtisks dzīvei, sabiedrībai un tās pastāvēšanai, kas ļoti labi raksturo monarha funkcijas.

Melnā un baltā krāsa vairāk tika izmantota, lai ievilktu kontūras un akcentētu pārējās vairāk spilgtākās krāsas. Tomēr, šīs divas arī bija daļa no piecu elementu krāsām. Melnā krāsa apzīmēja ziemeļus, kā arī ziemu un baltā rietumus, kā arī rudeni.¹¹ Melnajai krāsai

⁸ Colour preferences of Korean Young generation, 74.lpp.

⁹ Palaces of Seoul. 31.lpp.

¹⁰ Colour preferences of Korean Young generation 74.lpp.

¹¹ Palaces of Seoul. 31.lpp.

atvēlēja eksistenci un baltajai nevainību, nāvi un patiesību.¹² Melnais bruņurupucis un Baltais tīģeris bija pēdējie divi dievišķie zvēri kuri parādījās piecu elementu filozofijā.

Lai gan vairākas krāsas tika izmantotas, lai izgreznotu šīs majestātiskās celtnes, tomēr visām pastāvēja viena, vai divas pamatkrāsas. Tās darbojās, kā fons, kurš gan piedeva atmosfēru visai celtni, gan uz sava fona izcēla visas pārējās Dančong (단청) krāsas. Šajā gadījumā pils daļas kuras tika krāsotas vienā krāsā sauca par gačildančong (가칠단청).¹³

Lai kura dinastija nāktu pie varas, visā visumā pasaulē un arī Korejas pussalā varēja novērot ievērojamas bailes no uguns, tai skaitā arī piļu būvniecībā un dekorēšanā. Šeit talkā nāca dažādi mitoloģiski, kā arī dabā sastopami dzīvnieki, kurus uzskatīja par sargiem no dažādām dabas stihijām, tomēr lielākās bailes bija no uguns. Džapsang (잡상), ir mazas māla tēlu figūriņas¹⁴, tās ir veidotas pēc Tās bija novietotas uz jumta korēm. Tās nāca no tagadējām Ķīnas teritorijām, kur šādas figūriņas bija izvietotas uz daudzām mājām. Tās nebija ekskluzīvi pils dekors.¹⁵ Lai gan uz jumtiem jau atradās Džapsang (잡상) figūriņas, tas nebūt nebija vienīgais veids, kā bijība no uguns izpaudās plašajās pils teritorijās.

Viens no iepriekš pieminētajiem dzīvnieku tēliem, kuram piedēvēja īpašas spējas, ir diezgan plaši atrodams piļu būvniecībā. Skatoties no pils apmeklētāja skata punkta, mūsdienās, līdzīgi, kā pašas dinastijas laikā lielākais un viss ievērojamākais dzīvnieka tēls, kas bija saskatāms pa gabalu pils priekšā bija Hete (해태), jeb vēl zināms kā jūras lauva. Tas bija svarīgs simbols, kurš pils teritorijā atradās vairākās vietās un dažādos izmēros. Tai ne tikai, tika piedēvēta uguns aizsarga funkcija, bet arī valsts robežu aizsardzība un tautas labklājības simbols.¹⁶

1.3 Simbolika apkārtējā vidē

Šajā nodaļā jāizceļ viens no pirmajiem un viss svarīgākajiem soļiem visā Korejas tradicionālās arhitektūras celšanas posmā - topošās celtnes būvēšanas vieta. Arī jāmin, ka pie šīs teorijas bija jāpieturas arī izbūvējot apbedījuma vietas, jo tie kļuva par nākamo un mūžīgo māju aizgājušajiem.

¹² Colour preferences of Korean Young generation 74.lpp.

¹³ National Hanok Center. "Building Hanok Components and Tehniques ". Architecture & Urban Research Institute, 2017. 184.lpp.

¹⁴ Palaces of Seoul. 31.lpp

¹⁵ "Korean animal entities with supernatural attributes: a study in expressive belief."

¹⁶ "Korean animal entities with supernatural attributes: a study in expressive belief". 118.lpp.

Lai gan visa tauta uzskatīja, ka šis solis ir svarīgs, tomēr viss svarīgāk pie tā turējās un varēja atļauties pieturēties karaliskās ģimenes, kā arī dažreiz pārējā aristokrātija. Visā sabiedrībā bija ticība, ka ģeomantija, jeb Korejiešu valodā “Pungsu” (풍수) tiešā veidā ietekmēja to, cik veiksmīga, vai neveiksmīga katra noteikta kopiena, ģimene vai indivīds būs savā dzīves laikā, kā arī noteiktajā momentā.¹⁷ Lai gan biežāk apdzīvotākajos ciematos, vai kopienās vienmēr nevarēja piepildīt visas prasības uz labvēlīgu Pungsu (풍수) pielietojumu, taču pilīm ievērot visus noteikumus un prasības bija svarīgāk. Tā bija arhitektūra, kura visā visumā rādīja piemēru, kā ideoloģiski visprecīzākie un ievērojamākie arhitektūras darbi. Pungsu (풍수) teorijas galvenais uzdevums, bija nodrošināt māju un tās iedzīvotājus ar pozitīvu enerģiju.

Besanminsu (배산임수), jeb burtiskā tulkojumā “kalns aizmugurē un ūdens priekšpusē”, norādīja uz to, ka ideāla māja bija jāceļ starp kalnu, vai kalniem un kādu ūdens avotu – upes tiek minētas viss biežāk. Kā arī jāuzmanās uz kuru pusi ēku celt. Viss labākajā variantā mājas priekšu, ar logiem un durvīm tās pusē, vajadzēja celt pret dienvidiem, lai mājā pēc iespējas vairāk iespīdētu saules gaisma. Taču tas nebija tikai vienas durvju priekšas noteikts novietojums. Bet šādā veidā bija arī svarīgi kā izskatījās mājas grīdu plāns un iekšējais un durvju, logu novietojums pret kaimiņu mājām un ceļiem.¹⁸ Pēc Pungsu (풍수) teorijas tika uzskatīts, ka no kalna virsotnes uz leju pa kalna grēdām tek aktīvā, pozitīvā enerģija.¹⁹ Tas arī bija viens no iemesliem, kāpēc zeme celšanai netika izvēlēta absolūti līdzena. Celtnes ceļot šādā veidā, enerģijas plūsma no augšas uz leju ir pēc iespējas efektīvāk izmantota, kā arī katra celtne pēc iespējas mazāk aizēno skatu no iekšpuses, kas arī bija svarīgi.²⁰

Vēl labi būtu pieminēt, ka Korejas tradicionālajā arhitektūrā to kā māja izskatās no ārpuses ir vienlīdz svarīgi ar to, kā ainava izskatās skatoties no mājas interjera. Korejas tradicionālās arhitektūras viens no pamatprincipiem, ir visu laiku mēģināt ienest dabu iekš mājās. Sākot no tālā skata punkta (원경), pēc tam tuvā attāluma skata (중경), līdz beidzot

¹⁷ National Hanok Center. “Building Hanok Components and Tehniques”. Architecture & Urban Research Institute, 2017. 168.lpp.

¹⁸ 10.lpp.

¹⁹ Jeon BongHee, A Cultural History of Korean house. 66.lpp.

²⁰ National Hanok Center. “Building Hanok. Components and Tehniques”. 24.lpp.

nonāk pie mazās ainavas, var novērot pakāpenisku dabas pānesi tuvāk un tuvāk cilvēku dzīvojamajām telpām.²¹

Bez visa cita Kunjonjon (근정전), celtnes priekšā, tieši pa vidu karaliskajam pagalmam, veda speciāli paaugstināts ceļš, pa kuru pārvietojās tikai monarhs, jo tam nepārtraukti vajadzēja atrasties augstāk, nekā viņa padotajiem. No šī ceļa labajā pusē uz karaļa galma pēc izsaukšanas devās civilās amatpersonas un kreiso pusi izmantoja militārās amatpersonas.²²

²¹ National Hanok Center. "Building Hanok. Components and Tehniques".24.lpp.

²² Palaces of Soul. 21.lpp.

2. SIMBOLIKA JANGBAN MĀJĀS

2.1 Iezīmes interjerā

Šajā nodaļā vairāk uzsvars tiks likts uz Jangban (양반) elites mājām, taču Džosonas (조선) periodā bija arī vidus slānis, vai Džungin (중인), kuri parasti stāvēja tikai pakāpienu zemāk sociālajā kārtībā. Šis slānis sastāvēja no aristokrātu ārlaulības bērniem, mazāk ietekmīgākajiem ierēdņiem, zinātniekiem, kaligrāfijas speciālistiem, ārstiem un vēl dažām augstāk vērtētajām profesijām, kā arī dažiem māksliniekiem.²³ Kā arī šo divu sociālo slāņu mājās atšķirības nebija tik lielas, tāpēc nav lielas vajadzības sadalīt šīs mājas atsevišķās nodaļās. Labāk šajā gadījumā būtu tikai izcelt atšķirības specifiskās vietās, veikt maza veida salīdzinājumu. Jangban (양반) burtiski nozīmēja, “divu zaru”, šī dižciltīgo kārta sastāvēja no civilajām un militārajām amatpersonām.²⁴ Zināšanas, kā arī mācības kā tādas, bija ļoti svarīgas arī Jangbanu (양반) bērniem, jo visa ģimene varēja tikt pazemināta sociālajā hierarhijā, ja šie bērni beigu beigās nenolika valsts uzliktos eksāmenus. Tādā veidā zēnus, pēc pirmajiem pāris gadiem, pārcēla dzīvot no Ančes (안채) uz Sarangči (사랑채), lai varētu netraucēti tikt skoloti konfūcisma stilā.²⁵

Lai tālāk varētu apzināties šo situāciju vispirms, ir jādefinē un jāizskaidro, ko tieši nozīmēja būt Jangbanu (양반) ģimenei. Šis Jangbanu (양반) ģimenes vēl arī tika sauktas, par Džongām (종가). Šis īpašais dalījums, apvienoja visus ģimenes locekļus, to asins līniju, kuri nāca no viena zināma senča. Džongas (종가) ir mājsaimniecības, kuras tiek nodotas mantojumā pa vienu asins līniju, no viena zināma senča, kurš ir arī pirmais zināmais attiecīgā ģimenes uzvārda lietotājs. Tā kā, valdīja konfūciānisma uzskati, tad ģimene principā sākās ar vīrieti. Viss biežāk, šī asins līnija vienmēr gāja no tēva uz vecāko dēlu. Pēc pirmdzimtības principa, senču māju mantojumā dabūja vecākais dēls un tā ģimene. Mājas galva mainījās, bet vecāki un vecvecāki vienalga uzturējās ģimenes mājā. Tādā veidā vienā mājā dzīvoja divas, trīs paaudzes. Pēc šīs centrālās ģimenes nāca mazākas ģimenes kuras izveidojās, principā, no tās pašas asins līnijas, bet nebija pirmdzimtie bērni.²⁶ Ar

²³ Chongsuh Kim. "The concept of "Korean Religion" and Religious studies of Korea", Journal of Korean Religions, Vol.1, No.1/2. Institute for the Study of Religion, Sogang University Korea, 2010, 29.lpp.

²⁴ Donald N. Clark. Culture and customs of Asia. Culture and customs of Korea. Greenwood Press, 2000, 11.lpp.

²⁵ Donald N. Clark. Culture and customs of Asia. Culture and customs of Korea. Greenwood Press, 2000, 12.lpp.

²⁶ Zuzanna Krzysztofik. Traditional Korean house hanok as a reflection of the family hierarchy, 2019, 121.lpp.

šādu ģimenes moduli gan mājas uztverei, gad tās celtniecībai tika pievērsta daudz lielāka uzmanība nekā mūsdienās.

Iespējams lielākā īpatnība mājas iekšpusē, bija telpu sadalījums pēc dzimuma, bet ne tikai. Vienkārši visu mājas struktūru varēja iedalīt trīs daļās. Vīriešu daļā, sieviešu kā arī bērnu daļā un piemiņas daļā. Lai saprastu šo situāciju pieņemsim, ka mājas priekšā ir iela. No ielas puses vienīgo daļu kuru varēja redzēt, bija vīriešu daļa. Pēc tam, jo dziļāk gāja, jo no svešiniekiem noslēgtāka bija nākamā daļa. Sarangče (사랑채) bija dzīvojamā vieta priekš mājas saimnieka. Šī vieta atradās mājas priekšā un tajā dzīvoja kā arī uzņēma viesus vīrieši, kas arī bija saimniecības galvas.²⁷ Parasti šajās telpās nevarēja iekļūt pārējā saimniecība, it īpaši sievietes. Vienīgais izņēmums bija tajā, ka pēc noteikta vecuma sasniegšanas vecākajam ģimenes dēlam bija jāpārvācas uz Sarangči (사랑채), viņa istaba atradās tieši blakus tēva istabai.²⁸ Sievietes un bērni bija arī noslēgti no Sarangčes (사랑채), tāpēc, ka tā bija vienīgā vieta mājā kur apgrozījās svešinieki. Tomēr tas nebūt nebija vienīgais iemesls šādai iedalei. Šeit īpaši izceļot valsts amatpersonu eliti, Džosonā (조선) tā pat, kā blakus esošajā Ķīnā, neo-konfūcisma ietekmē tika likts liels uzsvars un prestižs uz mācīšanos. Šo vīriešu vieta mājā izveidojās, kā “miera sala”, lai no šī cēlā un pareizā ceļa nenovērstos. Ciematu zeme bija lielākoties Jangbanu (양반) īpašums, kurš kalpoja tiem, kā viens no galvenajiem ienākumu avotiem.²⁹ Otrs ienākumu avots, bija vergu turēšana.³⁰ Šie divi ienākumu avoti, labi simbolizēja, to, ka amati, kuros vajadzētu darīt fizisku darbu Jangbanu (양반) aristokrātijai bija redzami, kā necienīgi. Viņu ikdienas dzīve tika pavadīta veicot senčiem veltītus rituālus, pieņemot viesus, lasot grāmatas, kā arī uzraugot mājās veicamos darbus, tai skaitā kuri bija saistīti ar lauksaimniecību. Vairākums gadījumu Sarangče (사랑채) nebija savienota ar virtuvi, šajā daļā atradās tikai ondol (온돌) un maru (마루) grīdu istabas.³¹ Vīriešu istabās mēbeles un priekšmeti bija pazemīgi un skaitā ar mēru, kā arī izkārtojumā tiecās uz vienkāršību. Pateicoties māju uzbūvei, jau ilgu laiku

²⁷ BongHee Jeon. “Understanding Korea Series No. 5. A Cultural History of the Korean House”. Academy of Korean Studies Press, 2016, 41.lpp.

²⁸ SangHun Choi. “Interior space and furniture of Joseon upper-class Houses”, Ewha Womans University Press, 2017, 18.lpp.

²⁹ BongHee Jeon. “Understanding Korea Series No. 5. A Cultural History of the Korean House”. Academy of Korean Studies Press, 2016, 54.lpp

³⁰ Hee-sook Han. International Journal of Korean history, Vol.6, 2004, 119.lpp

³¹ BongHee Jeon. “Understanding Korea Series No. 5. A Cultural History of the Korean House”. Academy of Korean Studies Press, 2016, 56.lpp.

pirms Džosonas (조선) perioda sākuma, Korejā izveidojās paraža sēdēt uz grīdas, tas ietekmēja arī mēbeļu izmērus, kas bija ļoti pietuvināti grīdai. Tas kā reizi noveda pie tā, ka Korejas pussalā izveidojās ļoti izteiktas un unikālas mēbeles.³² Anče (안채), turpretī, bija tā sauktā ģimenes puse, taču lielāko daļu šajās telpās varēja atrasties tikai sievietes un mazi bērni. Salīdzinoši ar vīriešu istabām, sieviešu istabās bija daudz krāsu un dažādības. Neskatoties uz to, ka visas mēbeles pārsvarā sastāvēja no koka, vai citiem vienkāršiem dabas materiāliem, sieviešu istabās varēja atrast, divus atsevišķus koka apgleznošanas veidus. Nadžončilgi (나전칠기) tehnika, jeb perlamutra inkrustācija, bija pielietots dekorēšanas veids jau sākot no Gorjo (고려) dinastijas, taču ļoti populāra šī tehnika palika tieši Džosonas (조선) periodā. Perlamutrs ir zaigojošs slānis, kas atradās pērļgliemenes iekšpuses slānī. Atdalot mazo, plāno kārtiņu no pārējās gliemenes, to lietoja dažādu koka lietu dekorēšanai. Šis mākslas veids, bija lietots īpaši daudz aristokrātu sieviešu mēbeļu dekoram.³³ Bija arī Džosonas (조선) laikmeta posmi, kad sievietēm nebija absolūti nekādas brīvības, izņemot mājās viņu pusē. Aristokrātu sievietēm nebija ļauts vispār iziet no mājas, neskaitot vīra, vai tēva pavadībā.³⁴ Vienīgais kā citādi viņas varētu tikt ārā no mājas, būtu izlavīties ārā nevienam nemanot, bet tas praktiski nebija iespējams. To vienkārši neļāva iepriekš minētais mājas izkārtojums. Jo lai no ančes (안채) tiktu ārpus mājas, būtu jāiet garām sarangčei (사랑채).³⁵ Kā arī atšķirībā no zemākajām klasēm, virtuve bija cieši saistīta tikai ar sieviešu istabām.³⁶ Tas tāpēc, ka pēc vispārīgajām sociāli pieņemtajām normām, viņu pienākumi nebija nekādā veidā saistīti ar virtuvi.

Kā jau iepriekš minēts, otrs lielais bagātības uzturēšanas veids, bija vergi, jeb nobi (노비), kuri dzīvoja līdzās mājsaimniecības ģimenes locekļiem un kalpoja tiem.³⁷ Kā arī liela nozīme bija tajā, cik vergus atšķirīgas ģimenes varēja atļauties turēt – jo vairāk, jo

³² SangHun Choi. "Interior space and furniture of Joseon upper-class Houses", Ewha Womans University Press, 2017, 15.lpp.

³³ Basil Gray. "Korean Inlaid Lacquer of the Thirteenth Century", The British Museum Quarterly. Vol. 32, No. 3/4, 1968, 132.lpp.

³⁴ InsookHan Park, Lee-Jay Cho. Journal of comparative family studies, Vol.26, No.1, 1995, 125.lpp.

³⁵ BongHee Jeon. "Understanding Korea Series No. 5. A Cultural History of the Korean House". Academy of Korean Studies Press, 2016, 57.lpp.

³⁶ BongHee Jeon. "Understanding Korea Series No. 5. A Cultural History of the Korean House". Academy of Korean Studies Press, 2016, 36.lpp.

³⁷ Bokrae Kim. "A Korean System of Slavery". Slavery and Abolition. A Journal of Slave and Post slave Studies, Vol.24, 2003, 155.lpp.

turīgāka bija ģimene.³⁸ Džosonas (조산) sabiedrībā, bija divu veidu privātie vergi, jeb sanobi (사노비) kurus uzturēja šīs mājsaimniecības – iekš mājas nobi (노비) un ārpusē nobi (노비).³⁹ Strādājot un dzīvojot Jangbanu (양반) mājsaimniecībā viena dzimumu vergu atdalīšana gan darba stundās, gan brīvajā laikā bija izplatīta. Sievietes pārsvarā strādāja iekš ančes (안채), kā arī dzīvoja salīdzinoši tuvu Jangbanu (양반) sievietēm iekš tās. Tikmēr vīrieši bija atbildīgi par darbu ārpus telpām.⁴⁰ Vīrieši dzīvoja speciālās kalpu telpās kuras sauca par hengrangče (행랑채) .⁴¹ Hengrangče (행랑채) arī bija ēka, kura atradās viss tuvāk īpašuma ieejas vārtiem. Bez tā, ka nobi (노비) bija, principā, tie kuri uzturēja māju pie dzīvības veicot dažādus nepieciešamos mājas darbus un arī uzdevumus pilsētā, no viņiem tika savākti arī vergu nodevu nodokļi, jeb šingong (신공). Šāds nodoklis bija uzlikts uz visiem vergiem, arī valsts vergiem.⁴²

Taču vēl jāatgriežas pie iepriekš runātā, par vispārīgu dzimumu nošķiršanu. Šie, kā arī citi koncepti Džosonas (조산) kultūrā, bija izveidojušies balstoties uz konfuciānismam raksturīgo godbijību.⁴³ Tas nozīmēja, ka, bērniem ir jādod noteikta cieņa saviem vecākiem un arī citiem ģimenes vecākajiem. Šī godbijība, bija balstīta uz to, ja vecāki bija tie kuri tevi laida pasaulē un rūpējās par tevi visu tavu bērnību, tad tavs pienākums pieaugot, ir rūpēties par iepriekšējām paaudzēm. Šis princips bija saistīts ar citu līdzīgu konceptu, kā vertikālās ģimenes attiecības, kuras bija ļoti atbalstītas no valsts vadītāju puses. Kopumā šīs attiecības tiek raksturotas ar tādām galvenajām iezīmēm, kā autoritāte un paklausība, pretstatā horizontālajām, kuru pamatā ir savstarpēja vienlīdzība un mīlestība.⁴⁴ To sīkāk iedalīja piecās galvenajās attiecībās : dēls un tēvs, kur vienam pret otru jāizturas ar laipnību un godbijību, vīram un sievai jāievēro etiķete, valdniekam un padotajam jāizrāda labvēlība un uzticība, jaunākajam un vecākajam jāizrāda cilvēcīgums un cieņa, kā arī uzticība starp

³⁸ Hee-sook Han. International Journal of Korean history, Vol.6, 2004, 199.lpp.

³⁹ Bokrae Kim. "A Korean System of Slavery". Slavery and Abolition. A Journal of Slave and Post slave Studies, Vol.24, 2003, 155.lpp.

⁴⁰ BongHee Jeon. "Understanding Korea Series No. 5. A Cultural History of the Korean House". Academy of Korean Studies Press, 2016, 55.lpp.

⁴¹ Inha Jung. Architecture and Urbanism in Modern Korea. University of Hawai'i Press and Hong Kong University Press, 2013, 24.lpp.

⁴² Hee-sook Han. International Journal of Korean history, Vol.6, 2004, 121.lpp.

⁴³ Roger T. Ames, Peter D. Hrshock. "Confucianisms for a changing world cultural order". University of Hawai Press, 2018, 109.lpp.

⁴⁴ InsookHan Park, Lee-Jay Cho. Journal of comarative family studies, Vol.26, No.1, 1995, 124.lpp.

draugiem.⁴⁵ Lai gan šo piecu attiecību pamatā galvenais bija vienotums, tātad ģimene, ar šādiem noteikumiem diezgan ātri Koreja izveidojās par patriarhālu sabiedrību. Šis godbijības princips, bija galvenais faktors kāpēc Korejas sabiedrībā izveidojās un stingri nostiprinājās senču pielūgšana.

Lai gan Korejā un tās kultūrā ir redzamas vairāku reliģiju adaptācijas un piekopšana, taču lielākā daļa mācību un tradīciju ir ietekmētas no konfuciānisma un neo-konfuciānisma. Īpaši sākot ar Džosonas (조선) periodu, bija četri galvenie sociālie rituāli – gvanrje (관례), honrje (혼례), sangrje (상례) un džerje (제례). Iepriekš runājot par rituālismu, lai gan tie bija valsts centieni organizēt pārējo tautu un tādā veidā ieviešot kontroli, tā bija kā medaļa ar divām pusēm. Tādos daudzumos sanākot kopā tauta, tai skaitā arī parastā aristokrātija dabiski veidoja vidi, kurā apzinoties, vai pilnīgi instinktīvi varēja pārvietoties informācija un idejas.⁴⁶ Tas, protams, apzinoties, ka arī pirms Džosonas (조선) perioda ļoti līdzīgi rituāli bija, taču mūsdienās sīkās pieejamajā informācijā, piemēri tiek ņemti no Džosonas (조선) perioda, jo informācija par tiem ir vis labāk saglabājusies. Daži no šiem rituāliem tika atzīmēti mājās ar rakstītiem noteikumiem, kas ietekmēja arī mājas interjeru. Lai gan vienoti noteikumi bija, šie rituāli arī Džosonas (조선) periodā negāja pēc viena šablona. To ietekmēja gan ģimenes statuss un ienākumi, jo uzturēt šo rituālu tradīciju bija diezgan dārgi, gan arī katras ģimenes tradīcija un specifika. Lielākoties balstoties uz reģionālajām atšķirībām, tādām ,kā produktu pieejamība pēc klimata svārstībām. Šajā darbā apskatīšu divus no četriem ļoti svarīgajiem sociālajiem rituāliem Džosonas (조선) dinastijas laikā.

Džesa (제사), vai senču piemiņas rituāli, ir viss labāk līdz mūsdienām saglabātie no visiem tradicionālajiem rituāliem. Taču mūsdienās progresīvākās ģimenes šos rituālus veic, visiem nesen aizgājušajiem ģimenes locekļiem, neskatoties uz dzimumu.⁴⁷ Zinot kā korejieši attiecās pret vecākiem, nav liels brīnums, ka tiek pievērsta liela uzmanība senču piemiņai. Šī ideja par senču pielūgšana nebija pa visam jauna lieta, kad Džosonā (조선) ieviesa konfuciānismu, jo tā arī bija svarīga rituālu daļa Korejas šamanismā.⁴⁸ Šie rituāli

⁴⁵ Zuzanna Krzysztofik. "Animal motifs representing *sibjangsaeng*(longevity) and *samgang oryun*(basic virtues of neo-confucian social ethics) in the furniture and décor of a traditional Korean house.", 2020, 100.lpp.

⁴⁶ Joon-sik Choi. Folk-religion. The Customs in Korea. Seoul: Ewha Womans University Press, 2006, 81.lpp.

⁴⁷ InsookHan Park, Lee-Jay Cho. Journal of comarative family studies, Vol.26, No.1, 1995, 132.lpp.

⁴⁸ Asian folklore studies Vol.43, No.2, 199.lpp.

bija zināmi ilgu laiku, taču ar Džosonas (조선) dinastijas sākšanos, it īpaši senču piemiņas rituālus valstiski pieņēma par obligātiem. Ne visi džesa (제사) rituāli notika mājās, tomēr liela daļa no tiem notika iekš sadangče (사당채). Tā bija vieta kur tika uzturētas senču piemiņas plāksnes, kā arī vieta, kur šie džesa (제사) rituāli tika veikti. Jangbanu (양반) mājās, varēja novērot, divu veidu sadangče (사당채), pēc kuriem varēja pateikt kādā ekonomiskajā stāvoklī bija atsevišķu aristokrātu ģimenes. Bagātākajās mājsaimniecībās cēla atsevišķu ēku, kuru sauca par sadang (사당). Tā, kā sadang (사당), bija vis svētākā vieta, it īpaši Jangban (양반) mājās, tā atradās viss dziļāk iekš mājas kompleksa. Tie kuri nevarēja atļauties uzbūvēt sadang (사당), tie izveidoja piemiņas vietas iekš speciāli atvēlēta skapja galvenajā maru (마루) visā mājā, kuru sauca par dečong (대청).⁴⁹ Par šiem senču piemiņas rituāliem tiek runāts tieši šajā nodaļā, jo karaliskā senču piemiņas svētnīca atradās atsevišķi no pilīm, viss tuvākā bija Čangkjongung pils (창경궁). Viens no noteikumiem bija tāds, ka šos rituālus jangban (양반) ģimenēs rīkoja parasti tikai pagājušajām trim, vai četrām paaudzēm.⁵⁰ Kā arī parasti rituāli tika vadīti vecākā dēla mājā. Šeit nāca tāda atšķirība starp jangban (양반) un zemākajām klasēm, ka jangban (양반) un karaliskā ģimene varēja atļauties atsevišķu paviljonu, vai atvēlēt savā mājā speciālu istabu kā sadangče (사당채). Zemākās klases cilvēki veidoja ģimenes svētnīcas pēc vajadzības, tas ir izvietojot galvenajā istabā zemu galdu uz kura tika izvietota piemiņas plāksnīte. Vispārīgā rituāla uzbūve nebija, tika sarežģīta, tomēr šis variants nāk no mūsdienās visapkārt pieņemta šablona. Tas nenozīmē, ka rituāli bija absolūti vienādi, kā arī dažas rituāla daļas varētu tikt praktizētas, pamatojoties uz reģiona un ģimenes tradīciju atšķirībām. Kopumā senču piemiņas rituāli sastāvēja no senču garu ielūgšanas un sagaidīšanas, ēdiena pasniegšanas, aizvadīšanas, kā arī rituāla ēdiena uzņemšanas, ko veica šo cilvēku pēcnācēji.⁵¹ Kā jau saprotams, ēdiens ir ļoti liela jebkura tradicionālā rituāla sastāvdaļa Korejas kultūrā. Speciālos traukos bija novietoti rituālu ēdieni. Korejā rīsi arī līdz mūsdienām ir viena no svarīgākajām maltītes sastāvdaļām, tāpēc tas arī bija viens no rituālu ēdieniem, kas uz galda atradās vienmēr. Senču piemiņas rituāla laikā, tas arī bija

⁴⁹ BongHee Jeon. "Understanding Korea Series No. 5. A Cultural History of the Korean House". Academy of Korean Studies Press, 2016, 29.lpp.

⁵⁰ JoonShik Choi. Folk- religion. Costoms of Korea. Ewha Womans University press, 2006, 68.llp.

⁵¹ Paul Mantae Kim. "Asian Thresholds. The Ancestral rite in Korea: Its significance and contextualization from an Evengelic perspective". The Journal of the International society for frontier Missiology, 2015, 120.lpp.

pamatēdiens un atradās parasti galda centrā. Ceremonijas laikā speciālā apaļā traukā, tika iesprausta karote un irbulīši vertikālā stāvoklī, lai senči simboliskā veidā varētu baudīt upurēto ēdienu.⁵² Viss svarīgākie pienākumi, kas tika likti uz sievietēm no Jangban (양반) klases, bija sagatavot visu vajadzīgo atribūtiku, lai varētu novadīt Džesa (제사) rituālus. Viss svarīgākais no visiem, bija sagatavot ēdienu pasniegšanai senčiem.⁵³ Bet piedalīties pašā ceremonijā viņas nevarēja.

Uz rituāla galda (skat.pielik.3.att.), pēc dokumentu analīzes ēdiens, kopā ar rituāla atribūtiku tika novietots četrās, vai piecās rindās, šo rituālu avotos ir bijušas abas versijas, bet četras rindas ir viss vairāk attēlotais izklājums. Ir ļoti viegli apmulst, kad sāk lasīt un skatīties uz šī izkārtojuma diagrammu. Tāpēc labāk un ērtāk ir skatīties uz šo galdu no sava skatupunkta, kā arī skaitot no kreisās uz labo pusi. Pirmā rinda tad būtu viss tuvāk, bet Šindžu (신주) piemiņas plāksnīte vis tālāk, kura stāvēja, kā kuru reizi, piektajā rindā, vai mazliet aiz tās.⁵⁴ Tādā gadījumā galda pirmajā rindā stāvēja dažādi augļi. Otrā, bija domāta pagatavotiem dārzeņiem un žāvētai gaļai.⁵⁵ Trešajā bija sarindotas rīsu kūkas, zivs, cepts ēdiens, gaļa un nūdeles. Beigu beigās bija palikusi viss svarīgākā rinda, kurā stāvēja zupa, senču piemiņas plāksnīte un rīsi.⁵⁶ Šindžu (신주) bija piemiņai veltīta, parasti koka plāksnīte uz kuras bija izgravēts mirušā vārds. Šī plāksnīte stāvēja, kā simbolisks mirušā senča gara iemiesojums, kā arī vieta kur radnieka gars tika piesaukts un uzturējās rituāla laikā. Interesanti, ka daudzos foto uzņēmumos šī plāksnīte tiek attēlota stāvot vertikāli un uz tās var redzēt izmēros mazāku koka daļiņu, kura izskatās ļoti līdzīgi tradicionālo māju jumtiem. Pēc tā var spriest, ka šīs koka plāksnītes tiek uzskatītas par senču mājokļiem, vismaz uz laiku, kad norit ceremonija. Bez tā uz šindžu (신주) vēl ir uzrakstīts mirušā vārds, sociālais rangs ar kuru šis cilvēks ir nomiris un tā izcelsmes vieta.⁵⁷ Ļoti iespējams, ka izcelšanās vieta tika rakstīta kopā ar klanu. Arī mūsdienu galda kultūra ikdienās ir ietekmēta, no šiem senču piemiņas rituāliem. Nav pieklājīgi iedurt irbulīšus rīsu bļodā, jo tas ir daļa no mirušo piemiņas rituāla. Rituāli senču godināšanai bija ierobežoti līdz četriem senčiem

⁵² Joon-sik Choi. Folk-religion. The Customs in Korea. Seoul: Ewha Womans University Press, 2006, 71.lpp.

⁵³ Hee-sook Han. International Journal of Korean history, Vol.6, 2004, 136.lpp.

⁵⁴ Joon-sik Choi. Folk-religion. The Customs in Korea. Seoul: Ewha Womans University Press, 2006,

⁵⁵ Chang Hyeon Lee, Young Kim, Yang Suk Kim, Young Yun. "Ancestral ritual food of Korean jongka: Historical changes of the table setting". Journal of Ethnic foods, Vol.5. 2008, 125.lpp.

⁵⁶ Chang Hyeon Lee, Young Kim, Yang Suk Kim, Young Yun. "Ancestral ritual food of Korean jongka: Historical changes of the table setting". Journal of Ethnic foods, Vol.5. 2008, 123.lpp.

⁵⁷ Paul Mantae Kim. "Asian Tresholds. The Ancestral Rite in Korea: Its significance and contextualization from an Evangelic perspective". The Journal of the International society for frontier Missiology, 2015, 120.lpp.

un pat mazāk, ja tos gribēja godināt zemāko sabiedrību slāņi. Tomēr, augstāku sociālo statusu ģimenes šo šis noteikums tika kompensēts. Reizi gadā, visa paplašinātā ģimenes ieradās, lai atzīmētu šidže (시제). Tā bija ceremonija veltīta visu pārējo senču piemiņai, bet atšķirībā no pārējiem džesa (제사) rituāliem, šidže (시제) tika novadīta pie tēva, vai vectēva kapa vietas.⁵⁸ Atkal ejot pa tēva senču līniju, svarīgākā godā turot tēva tēvu. Džosonas (조선) dinastijas laikā bija arī citi senču piemiņas rituāli, taču par vienu no tiem, labāk ir stāstīt pie zemākajiem sociālajiem slāņiem, jo tajos šī rituāla ietekme izpaudās vairāk.

Otrs rituālu kopums, kas bija vairāk uz māju attiecināts, bija kāzu rituāli. Iepriekš apskatītie senču godināšanas rituāliem, bija viss stiprākie ar konfuciānismu nostiprinātie rituāli no visiem. Tur pretī ja runā par kāzām, konfuciānisma ietekmē veidotās tradīcijas nebūt nebija vienīgās kas parādījās šajā sociālajā rituālā.⁵⁹ Džosonas (조선) periodā, šis rituāls, bija gan veids, kā divas ģimenes varēja saglabāt savu esošo sociālo statusu, kā arī vēl viens veids, kā valsts mēģināja uzturēt kārtību. Tomēr neskatoties uz vispārējo konfuciānisma ietekmi un statusu Džosonas (조선) perioda sabiedrībā, cilvēku tieksme pēc savām tautas tradīcijām, arī bija neatņemama sastāvdaļa no ikdienas dzīves. Džosonas (조선) dinastijas laikā, varēja novērot trīs kāzu ceremoniju veidus: činjong (친영), namgvijoga (남귀여가) un bančinjong (반친영).⁶⁰ Pārfrāzējot, tās bija konfuciānisma stila kāzas, tradicionālās korejiešu kāzas un vēl viens tips, kas bija abu veidu sajaukums. Kāzu procedūra sastāvēja no sagatavošanās kāzu ceremonijai un paša ceremonija. Dziļāk kāzu ceremoniju arī varēja iedalīt trīs daļās. Ceremonija sākas, ar laiku kad līgavainis dodas no savām mājām uz līgavas mājām.⁶¹ Interesanti, ka tieši absolūti konfuciānisma tipa kāzām, bija vajadzīgs viss ilgākais periods, lai integrētos sabiedrībā, tai skaitā aristokrātu aprindās.⁶²

⁵⁸ Joon-sik Choi. Folk-religion. The Customs in Korea. Seoul: Ewha Womans University Press, 2006, 77.lpp.

⁵⁹ Meehae Park. "Pan ch'inyong Wedding Rites, Residential Rules and the Status of Women in Sixteenth-Century Choson: An Analysis Based on *Miam-ilgi*, the Diary of Yu Hui-chun". Korean studies, 2007, Vol.31. 42.lpp.

⁶⁰ Mee Hae Park. "Pan ch'inyong" Wedding Rites, Residential Rules, and the Status of Women in Sixteenth-Century Choson: An Analysis Based on "Miam-ilgi", the Diary of Yu Hui-ch'un." Korean studies, 2007, Vol.31, 40.lpp.

⁶¹ InHee Ahn. "Cultural Architype Contents for the Traditional wedding". International Journal of Knowledge Content Development and Technology, 2012, Vol.2, Nr.1. 43.lpp.

⁶² Meehae Park. "Pan ch'inyong Wedding Rites, Residential Rules and the Status of Women in Sixteenth-Century Choson: An Analysis Based on *Miam-ilgi*, the Diary of Yu Hui-chun". Korean studies, 2007, Vol.31. 39.lpp.

Tradicionālo Korejas kāzu gadījumā, savvaļas zosis tika pasniegta līgavas vecākiem uzreiz, kā līgavainis, kāzu ceremonijas dienā ieradās līgavas mājā.⁶³ Zosu dāvināšanas tradīcija, bija balstīta uz pārliecību, ka tieši šis zosis neatstāj savu mirušo laulāto, pat daudzus gadus pēc tā nāves.⁶⁴ Citos vārdos, tas simbolizēja lojalitāti. Līdz ar pārliecību, ka viņi cītīgi rūpējas par saviem pēcnācējiem, šie divi tikumi sāka kļūt par ideālu, uz kuru jācenšas tiekties.⁶⁵ Šīs divas zosis bija daļa no kāzu atribūtikas, kā arī atradās blakus uz svinīgā galda kāzu ceremonijas laikā. Pēc oficiālās ceremonijas zosu pāris tika nolikts jaunlaulāto istabās. Šeit varētu vilkt paralēli ar ēdienu, kas tika ēsts pēc senču godināšanas rituāliem, abos gadījumos gan ēdienam, gan zosīm pēc rituāla tiek piešķirta noteikta garīga nozīme. Arī divām krāsām ir sava nozīme, namgvijoga (남귀여가), tradicionālajās Korejas kāzās. Viss svarīgākās krāsas Korejas kāzās bija zilā un sarkanā.⁶⁶ Šīs divas krāsas, diezgan līdzīgos toņos bija atrodamas korejiešu tradicionālajā Tegug (桴鼓) simbolā. Šis simbols bija līdzīgs, tomēr savādāks no Daoismā raksturīgā Um (〇) un Jang (☯) simbola. Um (〇) un Jang (☯), kā arī piecu elementu teorijā gan sarkanā krāsa, gan zilā bija Jang (☯), tas nozīmēja, ka abas šīs krāsas bija saistītas ar kaut ko pozitīvu.⁶⁷ Šīs divas krāsas, tika uzskatītas par ideālām, lai varētu izveidotu harmoniju starp Um (〇) un Jang (☯). Tās atspoguļoja līdzsvaru starp divām, vienai ar otru papildinošām vienībām, kā arī ceremonija vēl labākā gadījumā varēja notikt krēslas stundā, kas vēl dziļāk atspoguļotu līdzsvaru starp gaismu un tumsu. Neskatoties uz to, baltā un melnā krāsa Daoisma simbolā ir redzamas vairāk, kā pretstati – balts un melns, gaišs un tumšs, labs un slikts.⁶⁸ Mūsdienās cilvēki Korejā vēl arvien izvēlas rīkot tradicionālo kāzu ceremoniju, un arī tur ļoti labi var saskatīt dažādos elementus, kas veidoja šo ceremoniju. Šādi mūsdienu Korejas kāzu tendencēs ir ļoti bieži redzama izvēle rīkot abu veidu kāzas vienu pēc otras, vai pat apvienot tās vienā ceremonijā. Lai saglabātu tradīciju, šīs tradicionālās ceremonijas izliek dažādos sociālajos tīklos, lai šī tradīcija neizzustu. Pirmām kārtām kāzu tērpi ir lielākoties zili priekš vīriešiem un sarkani priekš sievietēm, dažreiz mazliet piejaucot visu tradicionālo Korejas krāsu

⁶³ Mee Hae Park. "Pan ch'inyōng" Wedding Rites, Residential Rules, and the Status of Women in Sixteenth-Century Chosŏn: An Analysis Based on "Miam-ilgi", the Diary of Yu Hŭi-ch'un." Korean studies, 2007, Vol.31, 47.lpp.

⁶⁴ Hyoung-jin Moon. "The rite of passage and folklore of koreans". International Area Review, 2005, Vol.8(5), 195.lpp.

⁶⁵ Junmin Jeong, Daniele Belanger. "Kirogi families as Virtual "Families": Perspectives and Experiences of Kirogi mothers". Korean Immigrants in Canada: Perspectives on Migration, Integration, and the Family, 2012, 259.lpp.

⁶⁶ Marilyn DeLong and Barbara Martinson. Colour and designe, 130.lpp

⁶⁷ SangHui Choi. Interior space and furniture of Joseon upper class houses. 143.lpp.

⁶⁸ Marilyn DeLong and Barbara Martinson. Colour and designe, 130.lpp

spektru. Arī ceremoniālais kāzu galds, bija sadalīts uz pusēm ar sarkanu un zilu zīdainu audumu, atkarībā no tā kurā pusē abi laulātie stāvēja. Uz tā vēl varēja atrasties sarkana un zila svece, kas parādījusies nesen. Uz tā vēl varēja atrasties bambusa un priedes zariņi uz kuriem parasti bija uzvīti Čongšil (청실), jeb zils diegs un Hongšil (홍실), jeb sarkans diegs. Abi šie augi bija ar attīrošu nozīmi, lai varētu atbrīvoties no dažādām nelaimēm. Pati ceremonija tika turēta mājas plašākajā vietā. Atkarībā no mājas iemītnieku statusa un atbilstošā mājas izkārtojuma, ceremoniju varēja turēt iekš dečong (대청), kas bija raksturīgs zemāku kārtu Jangban (양반) un augstāku kārtu Džungin (중인) mājās.⁶⁹ Lielākoties, tomēr, kāzas tika svinētas tādā vietā, kā līgavas mājas dārzā. Tur tika uzlieta nojume kopā ar galdu. Tā kā bija variācijas kur tieši varēja notikt kāzas, vairāk balstoties uz rakstos un publikācijās uz vietu kur var notikt kāzas vēl sauca par Čorječong (초례청).⁷⁰ Visā visumā galvenā ceremonijas daļa bija paklanīšanās, kurā sieva paklanījās vīram divreiz un vīrs vienreiz, divas reizes pēc kārtas.

Konfuciānisma stila kāzās parasti tūlīt pēc galvenās ceremonijas, vai arī pāris dienas pēc jau esošais vīrs ieveda sievu viņa vecāku mājās, lai prezentētu līgavu vīra vecākiem, kā arī iepazīstinātu sievu ar iepriekšējām ģimenes paaudzēm senču svētnīcā.⁷¹ Taču, arī pirms pašas ceremonijas, norisinājās ļoti ilgs process, lai šīs kāzas vispār varētu notikt.

Ņemot vērā kāda bija Džosonas (조선) perioda kultūra, viss kas notika pirms, pēc, kā arī pašā kāzu ceremonijā, bija noteikta stingra procedūra kuras nolūks nebija tikai tajā, lai varētu apprecēties divi cilvēki. Šis notikums bija sākums, lai veiksmīgi varētu apvienot divas ģimenes. Principā liela daļa it īpaši Jangbanu (양반) laulības šajā periodā bija sarunātas, un viss sākās ar to, ka tēvs dēla vārdā ierosināja bildinājumu iespējamās sievas tēvam.⁷² Abas ģimenes noskaidroja, iespējamā pāra saderību no daudziem aspektiem. To bagātību, paražas, politisko nostāju, slimības, kā arī vispārējo ģimenes vēsturi. Šī savienība bija ļoti svarīga, jo tas arī nozīmēja, ka divas ģimenes iegūtu noteiktu labumu Džosonas (조선) laika sabiedrības izpratnē, kā arī paplašinātu savu kontaktu loku.

⁶⁹ BongHee Jeon. "Understanding Korea Series No. 5. A Cultural History of the Korean House". Academy of Korean Studies Press, 2016,

⁷⁰ InMee Ahn. "Cultural archetype contents for traditional wedding", International journal of Knowledge content development and technology, 2012, Vol.2. 43.lpp.

⁷¹ Mee Hae Park. "Pan ch'inyōng" Wedding Rites, Residential Rules, and the Status of Women in Sixteenth-Century Chosōn: An Analysis Based on "Miam-ilgi", the Diary of Yu Hūi-ch'un." Korean studies, 2007, Vol.31, 40.lpp.

⁷² Insookhan Park, Lee-jay Cho. "Confucianism and the Korean family" Journal of Comperative Family studies, 1995, Vol.26, No.1, 127.lpp.

Činjong (친영), jeb konfuciānisma tradīcijā, kāzas vienalga notika līgavas mājā, taču vīram bija jāatgriežas savās dzimtajās mājās, kopā ar sievu uzreiz pēc ceremonijas, ja kāzas tika noturētas tuvāk vakaram, tad uz vīra māju pāris devās nākamajā rītā.⁷³ Absolūti pretēji, tradicionālajās korejiešu kāzās ugvi (우거) tradīcija bija pieņemta. Tā bija līgavas ieviešana līgavaiņa mājā jau pēc pāris kopīgi nodzīvotiem gadiem, vai arī palikšana kopā ar sievas ģimeni, cik vien ilgs laiks bija vajadzīgs, lai pirmais bērns būtu apmēram gadu vecs. Neskatoties uz to, ka it īpaši Jangban (양반) ģimenēm bija svarīgi veikt rituālus pēc konfuciānisma šablona, interesanti ir tas, ka tieši bagātākajās ģimenēs sievietes dzīvošana savās dzimtajās mājās varēja ilgt pat dažus gadus.⁷⁴ Visā visumā šī sistēma netika lauza arī daudzu aristokrātu aprindās. Tas bija veids, kā paplašināt sociālos tīklus, kā arī iegūt pieredzi un mācīties no dažādiem zinātniekiem, kas savādāk nebūtu pieejami.⁷⁵

Viss kāzu laiks sākās ar bildinājumu, vēl zināmu, kā uihon (의혼). Parasti iespējamā līgavaiņa vecāki, vai kāds no vecākajiem ģimenes locekļi, rakstīja un sūtīja speciālu vēstuli, kurā bija rakstīts ļoti formāls saderināšanās ierosinājums.⁷⁶ Taču visi vecākie ģimenes locekļi, it īpaši, ja tas skāra nākamo ģimenes mantinieku, ļoti tuvu sekoja visiem, līdz kāzām notiekošajiem rituāliem.⁷⁷ Šis bija pirmais solis, lai notiktu iespējamās kāzas.

Saņemot šo bildinājumu, tālāk bija līgavas ģimenes pienākums, izvērtēt šo kāzu priekšlikumu un attiecīgi rīkoties tālāk. Kad meitene bija sasniegusi noteikto precēšanās vecumu, tad tas bija īpašs gods un līmeņa rādītājs visai ģimenei, ja topošās līgavas mājās ieradās pēc iespējas vairāk savedējas uihon (의혼) laikā.⁷⁸ Savedējas, vēl zināmas, kā maepa (매파), bija parasti sieviete, dažreiz vīrietis, kas bija kāzu lietu noformētāja un informācija sniedzēja. Viņas uzdevums bija veicināt labu dialogu starp divām ģimenēm.⁷⁹ Ģimenei pieņemot lēmumu par to, uz kuru no visiem saderināšanās ieteikumiem atbildēt

⁷³ Mee Hae Park. "Pan ch'inyōng" Wedding Rites, Residential Rules, and the Status of Women in Sixteenth-Century Chosŏn: An Analysis Based on "Miam-ilgi", the Diary of Yu Hüi-ch'un." Korean studies, 2007, Vol.31, 42.lpp.

⁷⁴ Mee Hae Park. "Pan ch'inyōng" Wedding Rites, Residential Rules, and the Status of Women in Sixteenth-Century Chosŏn: An Analysis Based on "Miam-ilgi", the Diary of Yu Hüi-ch'un." Korean studies, 2007, Vol.31, 42.lpp.

⁷⁵ Mee Hae Park. "Pan ch'inyōng" Wedding Rites, Residential Rules, and the Status of Women in Sixteenth-Century Chosŏn: An Analysis Based on "Miam-ilgi", the Diary of Yu Hüi-ch'un." Korean studies, 2007, Vol.31, 54.lpp.

⁷⁶ Cheol Park. "Consumption in the Korean wedding ritual: Wedding ritual values, consumer needs and expenditures", Journal of Family and Economic issues, 1997, Vol.18(2), 193.lpp.

⁷⁷ Mee Hae Park. "Pan ch'inyōng" Wedding Rites, Residential Rules, and the Status of Women in Sixteenth-Century Chosŏn: An Analysis Based on "Miam-ilgi", the Diary of Yu Hüi-ch'un." Korean studies, 2007, Vol.31, 44.lpp.

⁷⁸ Hyoung-jin Moon. "The rite of Passage and Folklore of Koreans, 2005, Vol.8(2), 193.lpp.

⁷⁹ In-mee Park. "Cultural architype contents for traditional wedding". International Journal of Knowledge content developemant and technology, 2012, Vol.2, Nr.1, 43.lpp.

pozitīvi, bija sīki un smalki jāizvērtē, vai šīs divas ģimenes ir viena ar otru saderīgas. Abas ģimenes gribēja uzzinātu pēc iespējas vairāk, par pretējās ģimenes dzīvesveidu, kā arī politisko nostāju.⁸⁰

Ja, topošās, līgavas vecāki piekrita šim bildinājumam, bija laiks nākamajam solim – napče (납채). Vismaz mēnesi pirms kāzām līgavaiņa vecākiem biju uzdevums uzrakstīt vēstuli, sadžu (사주), kurā tika norādīts gads, mēnesis, diena un laiks, kurā topošais līgavainis bija dzimis. Iemesls, kāpēc tika sūtīti šie skaitļi, bija tajā, ka nākamais līgavas vecāku pienākums, bija izvēlēties datumu, kurā norisināsies kāzu ceremonija.⁸¹ Topošās līgavas ģimene, devās pie zīlētājas, lai varētu pareizi izvēlēties labvēlīgu kāzu ceremonijas datumu. Tad bija laiks dienai, kad notika pati ceremonija un pirms sākot ceļu uz līgavas mājām, pirms pašas došanās ceļā bija pieņemts, ka visa ģimenes locekļi, kuri devās prom uz kāzu ceremoniju, rīta agrumā devās uz senču svētnīcu, lai paklanoties, pret tiem izrādītu cieņu.⁸² Jāņem arī vērā, ka likums regulēja noteiktu vecumu, kurā cilvēkiem bija jāprecas. Neievērojot šo likumu, ģimenes augstākstāvošie tika sodīti.⁸³

Šādi noliekot pretī tieši šos divus tik ļoti svarīgos rituālus, var redzēt, cik dziļi, tomēr, korejiešu vispārējā kultūrā bija iesakņojušies agrāki koncepti un reliģijas. Kas kopumā ļāva izveidot, tomēr unikālu tradicionālo korejiešu kultūru, kuru mēs redzam šobrīd.

2.2 Iezīmes eksterjerā

Mājas kuras atradās ziemeļaustrumu Korejas pussalas reģionā istabas tika būvētas divās rindās viena otrai blakus. Lai mājas celtu šajā reģionā, bija jāņem vērā kalnainais reljefs.⁸⁴ Izteikti bagātāku Jangban (양반) ģimeņu mājas sāka veidoties mājas, nevis, kā viena, vienota celtne, bet gan vairāku dažāda lieluma celtnu sakopojums, kas izskatījās ļoti harmoniski savā starpā. Salīdzinot ar blakus esošo Ķīnu, arī tur visumā bija populāras

⁸⁰ Cheol Park. "Consumption in the Korean wedding ritual: Wedding ritual values, consumer needs and expenditures", Journal of Family and Economic issues, 1997, Vol.18(2), 193.lpp.

⁸¹ Cheol Park. "Consumption in the Korean wedding ritual: Wedding ritual values, consumer needs and expenditures", Journal of Family and Economic issues, 1997, Vol.18(2), 194.lpp.

⁸² ee Hae Park. "Pan ch'inyōng" Wedding Rites, Residential Rules, and the Status of Women in Sixteenth-Century Chosŏn: An Analysis Based on "Miam-ilgi", the Diary of Yu Hŭi-ch'un." Korean studies, 2007, Vol.31, 49.lpp.

⁸³ Mee Hae Park. "Pan ch'inyōng" Wedding Rites, Residential Rules, and the Status of Women in Sixteenth-Century Chosŏn: An Analysis Based on "Miam-ilgi", the Diary of Yu Hŭi-ch'un." Korean studies, 2007, Vol.31, 39.lpp.

⁸⁴ BongHee Jeon. "Understanding Korea Series No. 5. A Cultural History of the Korean House". Academy of Korean Studies Press, 2016,42.lpp.

pagalma tipa mājas, tomēr tās bija savādākas no Korejas hanok (한옥) mājām. Tās sauca par *siheyuan* (四合院), taču atšķirība no hanok (한옥) mājām bija tajā, ka šīs celtnes bija ļoti simetriskas un stūrainas, tās bija atrodamas caur visu Ķīnas teritoriju.⁸⁵ Kopumā simetrija būtu viena no galvenajām Ķīnā esošās arhitektūras galvenajām iezīmēm, turpretī Korejas teritorijā atrodamajām mājām, visām bija izteikta asimetrija.⁸⁶

Hanok (한옥) mājas, kuras sastāvēja no dažādām celtnēm tika celtas skatoties pēc to funkcijām. Tāpēc šajās mājās, nebija tāds apvienojošais elements, kā *dečong* (대청) grīdas struktūra, kura tika apskatīta iepriekš. Pateicoties Korejas pussalas kalnainajam reljefam, tas bija gandrīz neiespējami vienmērīgā veidā salikt visas telpas zem viena jumta. Šis koncepts varētu būt kaut kas līdzīgs Latvijā novērojamajām viensētām, tomēr vietas ierobežošana šeit ir daudz striktāk, iespējams ņemot vērā ar likumu pieņemto gan (간) vienību. Gan (간) bija mērvienība, ar kuru mērija celtnu lielumu. Viens gan (간), bija viena siena starp divām sijām.⁸⁷ Neskatoties uz ļoti liela izklājuma mājām, kuras tika pieminētas pie karaliskās arhitektūras, augstāko līmeņu Jangban (양반) mājas drīkstēja būt no trīsdesmit, līdz sešdesmit ganu (간).⁸⁸ Skatoties uz lielajiem apjomiem, elites mājām bieži bija vēl iespējas izplesties plašāk, tāpēc mājas celšana parasti sastāvēja no nepārtraukta vienu, vai divu ganu (간) pievienošanas procesa.⁸⁹ Šādā veidā visas augstāko ierēdņu mājas, kuras bija lielākas par trīsdesmit ganu (간) bija unikālas, tas labi parādīja, ka katram mājas īpašniekam bija savas vēlmes un estētika. Jāpiemin arī tas, ka mājas bija celtas dažādu ģeogrāfisko apstākļu ietekmē.⁹⁰

Lielas grūtības it īpaši no rietumnieku skatījuma ir definēt īpaši Jangbanu (양반) elites māju interjeru, eksterjeru un to telpu, kas ir kaut kur starp to. Taču ir to jāmin, jo tai bija liela ietekme uz vispārīgo ģimenes operēšanu. Telpa starp celtnēm nav tikai blakus produkts, kas izveidojies tāda objekta, kā mājas celšanas rezultātā. Visa mājas teritorija ir

⁸⁵ Soonki Kim. Sustainability, 2016, 2.lpp.

⁸⁶ Sanghun Choi. Interior space and Furniture of Joseon Upper-class homes. 2007, 32.lpp.

⁸⁷ SangHae Lee. "Continuity and consistency of the traditional courtyard house plan in modern Korean dwellings". Traditional Dwellings and Settlements Review, 1991, Vol.3, N.1, 66.lpp.

⁸⁸ BongHee Jeon. "Understanding Korea Series No. 5. A Cultural History of the Korean House". Academy of Korean Studies Press, 2016, 40.lpp.

⁸⁹ SangHae Lee. "Continuity and consistency of the traditional courtyard house plan in modern Korean dwellings". Traditional Dwellings and Settlements Review, 1991, Vol.3, N.1, 66.lpp.

⁹⁰ BongHee Jeon. "Understanding Korea Series No. 5. A Cultural History of the Korean House". Academy of Korean Studies Press, 2016, 42.lpp.

iecerēta, kā viens ķermenis, kurā līdzās pastāv telpa un forma.⁹¹ Mijiedarbība starp Um (으) un Jang (양) jau pastāvēja citos aspektos, taču to bija svarīgi optimizēt, tāpēc ēkas sastāvēja no istabām, jeb lielāks Jang bija iekš mazāka Jang. To apņēma mazāks Um (으), jeb pagalms, kuru savukārt beigās ieskāva lielākais Um (으) - sienas un vieta kur dzīvoja kalpi.⁹² Vēl viens svarīgs Korejas tradicionālās arhitektūras koncepts, bija būt daļai no dabas. Šī vienotība, tika parādīta caur to, ka daba tika laista mājas iekšpusē. Tas tika paveikts, veidojot funkcionālas istabas, kurām vainu nebija sienas vispār, vai sienu skaits bija samazināts. Āzijas filozofijā arī pastāvēja šai tradīcijai korespondējoša doma, kura skaidroja visumu pēc trim vis svarīgākajām sastāvdaļām- debesīm, cilvēku un zemi.⁹³ Šo filozofiju varēja arī diezgan labi redzēt, skatoties uz Korejas tradicionālo arhitektūru. Tas varētu paskaidrot, kāpēc jumti bija proporcionāli, daudz lielāki par visu pārējo struktūru, jo tie simbolizēja debesis. Kā arī grīdas struktūra bija ar daudz lielāku formu dažādību, nekā telpa starp diviem.⁹⁴ Mājas asimetrija. Visi šie koncepti, kopā izveidoja daudzpusīgu cilvēka apdzīvotās vietas uztveri.

Grīdas veidu dažādība, Korejas tradicionālajās mājās ir diezgan unikāla. Pie karaliskās arhitektūras augstāk šajā darbā, bija minēti paviljoni, kuriem principā bija ļoti līdzīgas funkcijas, kā maru (마루). Maru it īpaši tika izmantots, kā vieta publiskajām aktivitātēm, tāpēc tika izgudroti dažādi tā veidi.⁹⁵ Viss plašāko maru (마루) vietu mājās sauca par dečong (대청), šo nosaukumu nevajadzētu sajaukt, ar augstāk darbā minēto pils arhitektūras īpašo krāsojumu *Dančong* (단청).⁹⁶ Šis maru (마루) veids bija būvēts tieši mājas vidū un bija atrodams tikai ekonomiski nestabilāku jangbanu (양반), un džunginu (중인) mājās. Dečong (대청) bija veids kā savienot un atdalīt divas mājas galvenās puses sarangči (사랑채) un anči (안채). Tā kā augstāk stāvošo un bagātāku jangbanu (양반) mājās sarangče (사랑채) un anče (안채) neatradās zem viena jumta, šis papildus grīdas formāts nebija vajadzīgs. Šī vieta tika izmantota lai noturētu ļoti svarīgus ģimenes

⁹¹ Kyung-Min Nam. "Analysis of traditional Korean space and its application to contemporary problem: A crematorium." Massachusetts Institute of Technology, 1988, 6.lpp.

⁹² Sanghun Choi. Interior space and Furniture of Joseon Upper-class homes. 2007, 27.lpp.

⁹³ Denna Cannon. "Uniquely Korea: Retaining visual authenticity in cultural presentations". 26.lpp.

⁹⁴ Sanghun Choi. Interior space and Furniture of Joseon Upper-class homes. 2007, 87.lpp.

⁹⁵ BongHee Jeon. "Understanding Korea Series No. 5. A Cultural History of the Korean House". Academy of Korean Studies Press, 2016, 56.lpp.

⁹⁶ Toshiro Inaji. "The garden as architecture. Form and spirit in the Gardens of Japan, China and Korea". Kodansha international, 1998, 150.lpp.

notikumus, tādus, kā sociālos rituālus, kāzas un vispār izklaidētu lielāku cilvēku skaitu, dažādos viesu uzņemšanas gadījumos.⁹⁷ Lielākoties šai telpai bija ļoti līdzīgas funkcijas, dzīvojamajai istabai mūsdienu mājas iekārtojuma kontekstā. Domāta gan atpūtai, gan viesu uzņemšanai, kā arī ikdienas ģimenes kopīgajām aktivitātēm. Taču pateicoties tam, ka šai koka zālei nebija visas četras sienas, tā bija domāta tikai aktivitātēm vasarā. Lieta, kas vienmēr pievērš uzmanību pirmo reizi skatoties uz tādām vietām, kā hanok (한옥) māju ciemati, ir tas, ka, lai gan mājas nav vienādas, krāsu palete vienmēr būs ļoti līdzīga. Ja, mēs skatāmies uz jangban (양반) klases mājām gaiši brūni, balti un tumši pelēki toņi balansēti viss caur, dodot ļoti atturīgu, harmonisku un dabā iekļaujamu arhitektūru.⁹⁸ Šis aspekts ideāli gāja kopā ar atturīgu, tādā veidā garīgi pacilāto konfuciānisma dabu.

Viens no lielākajiem un vizuāli ievērojamākajiem tradicionālās mājas aspektiem ir tradicionālas arhitektūras jumti. Džosonas (조선) aristokrātu māju jumtos nav strauju kontūru un taisnu leņķu. Vairāk uzsvars, bija tajā, lai veidotu dabiskas līknes, kas sniedzās uz debesīm.⁹⁹ Vis populārākais aristokrātu jumtu veids, bija pārklāts ar gandrīz melniem dakstiņiem kurus sauca par giva (기와). Kopumā bija četrus veidus šim jumtam raksturīgie dakstiņi. Amgiva (암기와) bija kvadrāts, kura divas pretējās malas bija mazliet uzlocītas uz augšu, turpretī sutgiva (숫기와) bija pus cilindrs, kurš būtu sagriezts uz pusēm un nolocīts uz leju veidojot pusemēnesi. Beigās sekoja gala dakstiņi, kuriem bija papildus vieta, estētiskajai funkcijai. Pus cilindra sutgiva (숫기와) pārklāja divu kvadrāta dakstiņu savienošās līnijas.¹⁰⁰ Atkal paturot prātā duālo principu, šos divus veidus arī mēdz literatūrā apzīmēt, kā sieviešu un vīriešu dakstiņus. It īpaši karalisko, kā arī aristokrātu māju jumti, nebija tikai domāti, lai patvertos no laikapstākļiem. Gala dakstiņi, tika dekorēti ar tādiem simboliem, kā sikspārņi, kas simbolizēja veiksmi un ilgmūžību.¹⁰¹ Tomēr vis biežāk dakstiņi tika dekorēti ar augu un ziedu motīviem. Ziedi visumā bija skaistuma, krāšņuma un labklājības simboli. Īpaši populāri bija lotosa ziedi, kuri Džosonas (조선) periodā

⁹⁷ BongHee Jeon. "Understanding Korea Series No. 5. A Cultural History of the Korean House". Academy of Korean Studies Press, 2016, 38.lpp.

⁹⁸ Marilyn DeLong and Barbara Martinson. Colour and design, 2012. 127.lpp.

⁹⁹ YoungSub Kim. Kunchook-Moonhwa Architect Associates, Selected And Current Works, 2003. 7.lpp.

¹⁰⁰ Hyowon Seo, BongHee Jeon, Uri Chae, Soyoung Kim. A modeling methodology for parametric design of the tiled roof of Korean traditional wooden buildings. 2018, 3.lpp.

¹⁰¹ Hwalotand Wonsam, Minjee Kim. "Structure, Colors, and Symbolism of Korean Bridal Robes", The Culture and Arts of Korea and Early Japan, 2013. 2.lpp.

simbolizēja autoritāti, taču bija aizņemti no budisma.¹⁰² Tajā tie bija saistīti ar laimi un šķīstumu. Peonijas bija otrs populārākais ziedu motīvs, ar kurām dekorēja cerot, ka ģimene kura šajā mājā dzīvos būtu laimīga un vienmēr pārtikusi.¹⁰³ Jumti un to dakstiņi, bija galvenais būvniecības elements, kas jau no attāluma ziņoja par mājas īpašnieka sociālo statusu un privilēģijām.¹⁰⁴ Tomēr, Visā visumā, simbolus kurus varēja atrast lielākoties starp augs dzimušo mājām, bija kaut kādā veidā saistīti ar to, lai nestu mājas iemītniekiem vispārīgu veiksmi un ilgu mūžu, kā arī atbaidītu ļaunos garus.

Runājot, par logiem un durvīm Jangbanu (*양반*) mājās, to rūtis un arī starp tām, bija mākslas darbs un simbolikas iemiesojums. Visas durvis kuras bija vērstas pilnībā uz ārpusi, vienmēr vērās vaļā un nostiprinājās atveroties horizontāli, tā, lai ejot ārā pa sliekšni durvis veidotu tādu, kā augstu jumtu. Šāds durvju veids bija īpaši raksturīgs Korejas māju arhitektūrā.¹⁰⁵ Durvis un logi aristokrātu mājās sastāvēja no Konfūcisma režģu veida, kā arī rīsu papīra kuru uzlīmēja virs šī režģa.¹⁰⁶ To varētu raksturot, kā daudzu līniju savstarpēju mijiedarbību. Šis loga un durvju režģu tips bija balstīts uz idejām no Pārmaiņu grāmatas par tēlainību un zīlēšanu.

Viena īpaši nozīmīga iezīme augstāka statusa Jangbanu (*양반*) mājās, it īpaši tajās kuras veidojās, kā komplekss, bija vārti. It īpaši sosuldemun (*소슬대문*), šo vārtu ievērojamākā atšķirība bija tāda, ka tos savienoja galotnē ar īpaši paceltu miniatūra jumtu. Tie bija atļauti, tika īpaši nozīmīgu aristokrātu māju priekšā.¹⁰⁷ Tie bija gan varas simbols, gan vienkārša nepieciešamība. Džosonas (*조선*) periodā jangbanu (*양반*) aristokrātijai bija divi galvenie pārvietošanās līdzekļi, bez iešanas ar kājām. Vai nu jāšana ar zirgu, vai arī pārvietošanās nestuvēs. Visumā tas bija uzskatāms par nepiemērotu un necienīgu, ja persona augstā statusā tika redzēta pārvietojoties ar kājām. Tas iespējams tāpēc, ka iešana ar kājām tika uzskatīta par darbu. Sākot apmēram ar sešpadsmito gadsimtu, augošās patriarhālās sistēmas ietekmē, sievietes sāka transportēt iekš juokgjodža (*유옥교차*).

¹⁰² Denna Cannon. "Uniquely Korea: Retaining visual authenticity in cultural presentations". 36.lpp.

¹⁰³ Leman Kalay. "The land of symbols Korean roof tiles". 3.lpp

¹⁰⁴ KyoungSuk Ahn, MinHye Lee, JiHye Kim, JiHyang Ha, WonJin Jang, DuHyeon Kim, JiYoun Jeoung, MinSu Han. "Scientific comparison study on the Joseon Dynasty palace roof tiles and modern handmade roof tiles." Journal of Conservation Science, 2021, 63.lpp.

¹⁰⁵ Marja Sarvimaki. "Layouts and Layers: Spatial Arrangements in Japan and Korea", Sungkyun Journal of East Asian Studies, 2003, Vol.3, No.3. 88.lpp.

¹⁰⁶ SeookJae Yim. Windows and Doors: A study of Korean architecture. Seoul: Ewha Womans University Press, 2005,3.lpp.

¹⁰⁷ Marja Sarvimaki. "Layouts and Layers: Spatial Arrangements in Japan and Korea", Sungkyun Journal of East Asian Studies, 2003, Vol.3, No.3. 92.lpp.

Neskatoties uz to, ka pirms tam sievietes varēja pārvietoties brīvi, līdzīgās nestuvēs, kā vīrieši.¹⁰⁸ Šīs abas transporta metodes bija iemesls, kāpēc bija vajadzība pēc augstāka ieejas rāmja, lai būtu vieglāka piekļuve ārējam pagalmam. Bez galvenajiem vārtiem, vēl plašās mājās varēja atrasties vēl divi vārti kuri atdalīja vīriešu, sieviešu un bērnu daļu, kā arī senču svētnīcu. Šāda situācija bija, protams, atrodami tikai bagātāku un augstāk stāvošu ģimeņu mājsaimniecībās.

2.3 Iezīmes apkārtējā vidē

Jangbanu (양반) mājās bija daudz konstrukcijas un kuras nebija daļa no ēkām, bet bija daļa no mājas. Tāpēc šajā apakšnodaļā ir jāanalizē dažas lietas, tādas kā: pagalmi, vārti un kopumā saprast kādi bija ciemi un to uzbūve *Džosonas* (조선) dinastija laikā.

Madang (마당), ir viens no galvenajiem tradicionālās arhitektūras elementiem. Pagalms kā tāds, protams, nebija sastopams tikai *Džosonas* (조선) perioda Korejā, taču, tas bija izteikti savādāks, ja mēs salīdzinām, kaut vai ar blakus esošo Ķīnu. *Jangbanu* (양반) mājās varēja atrast pat līdz trim pagalmiem, vai dārziem. Korejiešu valodā tāds stingrs nodalījums starp diviem nepastāv, tā kā gan viens, gan otrs tiek saukts par *madang* (마당). Taču tam bija atrasts risinājums, lai ikdienā nejauktos starp tiem. Pievienojot priedēkli, kas korespondē ar noteiktu vietu mājā kur šis pagalms, vai dārzs atradās, jau var saprast kam katrs no *madang* (마당) bija paredzēts.

Katrai atdalītajai iekštelpai bija savs dārzs, kurus sauca attiecīgi pieliekot vārda dārzs priekšā attiecīgo iekštelpas nosaukumu. Anmadang (안마당) bija dārzs pie sieviešu istabām, sarangmadang (사랑마당) atradās vīriešu istabu priekšā un tas pats princips bija redzams priekš hengrangmadang (행랑마당).¹⁰⁹ Sarangmadang (사랑마당) bija ekskluzīva vieta tikai priekš mājas vīriešiem. Šī vieta lielākoties bija izmantota, tādām pašām nodarbēm, kā mājas iekšpusē, tas iekļāva lielākoties lasīšanu un domāšanu.¹¹⁰ Turpretī hengrangmadang (행랑마당), bija laukums kalpu istabu priekšā, kur viņi veica savus ikdienas pienākumus.¹¹¹

¹⁰⁸ **Yeon-sik Chung**. "Traditional Korean Aesthetics. Noble Transportation in *Gama*". Quarterly Magazine of the Cultural Heritage Administration Korean heritage, 2018, Vol.43. 6-9.lpp.

¹⁰⁹ Toshio Inaji. "The garden as architecture. Form and spirit in the Gardens of Japan, China and Korea". Kodansha international, 1998, 153.lpp.

¹¹⁰ Sanghun Choi. Interior space and Furniture of Joseon Upper-class homes. 2007, 34.lpp.

¹¹¹ Sanghun Choi. Interior space and Furniture of Joseon Upper-class homes. 2007,25.lpp.

Tradicionālā korejiešu pagalma struktūra tika izstrādāta, paturot prātā daudz tradicionālo jēdzienu un ētikas. Ēku un pagalmu mijiedarbība nodrošināja vairākas iespējas, lai gadiem un ģimenes locekļiem ejot, no sāniem varētu mājas paplašināt bez lielām problēmām. Šis pagalma plāns radīja pamatu tradicionālajam māju veidam, kas cieši bija saistīts ar Džosonas (조선) laika dzīvesveidu.¹¹² Jo lielāka bija māja, jo vairāk pagalmus un, vai dārzus varēja novērot. Lielākajās mājās bija apmēram seši pagalmi, kuri atradās blakus sešām atdalītajām mājas ēkām savienoja mājas dziļāko stūri ar ārpusi. Tas savukārt izveidoja sakarīgu un salīdzinoši vieglu pārvietošanās sistēmu starp asimetriski izbārstītajām mājas ēkām.¹¹³ Pat prestižāko ģimeņu īpašumos, visi dārzi neskaitot to kurš atradās pašā mājas kompleksa beigās, bija integrēta daļa priekš ģimenes ikdienas aktivitātēm, kā arī svarīga daļa no dzīvojamā kompleksa.¹¹⁴ Bez iepriekš apskatītajām kāzu ceremonijām, ikdienā pagalmu izmantoja, lielākoties sievietes. Šis pagalms bija vieta kur sievietes nodarbojās, ar dažādiem darbiem. Tā bija vieta kur atpūsties un kur varēja rotaļāties bērni, protams, siltos laikapstākļos.¹¹⁵ Īsāk noformulējot kalpoja, kā komunālā vieta.

Jau iepriekš tika minēts, ka tēva māju manto vecākais dēls, taču tas ne vienmēr nozīmēja, ka visi pārējie dēli ar savām ģimenēm nedrīkstēja savas mājas celt blakus mājai kurā tie uzauga. Džosonas (조선) dinastijas laikā, bija divu veidu klanu ciemati. Šajos ciematos darbojās viena, vai divas džongas (종가). Parasti tie bija divi brāļi, kuri pēc izvākšanās no vecāku mājas, vai nu sāka celt mājas viens otram blakus, vai jaunā džonga (종가) pārvācās ļoti tuvu savai bērnības mājai. Kā piemēru var norādīt iespējams vis labāk saglabājušos klanu ciematu mūsdienu Dienvidkorejā – Have (하회) ciematu. Kurš vienmēr bijis un ir līdz mūsdienām mājas Pungsan Rju (풍산류씨) ģimenei.¹¹⁶ Pats jēdziens “klanu ciems “nenozīmē, ka šos ciematus apdzīvoja tikai viena vai divas lielas ģimenes, Korejā tās bija viena džonga (종가), vai divas, bet tādā gadījumā parasti otrā bija atdalījusies no pirmās.

¹¹² Sang-hae Lee. “Continuity and consistency of the traditional courtyard house plan in modern Korean dwellings”. Traditional Dwellings and Settlements Review, 1991. Vol.3, 66.lpp.

¹¹³ Sanghun Choi. Interior space and Furniture of Joseon Upper-class homes. 2007, 35.lpp.

¹¹⁴ Toshiro Inaji. “The garden as architecture. Form and spirit in the Gardens of Japan, China and Korea”. Kodansha international, 1998, 150.lpp.

¹¹⁵ Sang-hae Lee. “Continuity and consistency of the traditional courtyard house plan in modern Korean dwellings”. Traditional Dwellings and Settlements Review, 1991, Vol.3, 68.lpp.

¹¹⁶ Soonki Kim. “ World Heritage Site Designation Impacts on a Historic Village: A case study on Residents’ Perceptions of *Hahoe* Village (Korea)”. Sustainability, 2016, 3.lpp.

Lielākais iemesls, kāpēc ģimenes sāka veidot kopienas, bija tajā, lai viens otram varētu palīdzēt gan ekonomisku, gan drošību problēmu gadījumā.¹¹⁷ Šo ciemu iedzīvotāju savstarpējā sadarbība, ietekmēja visus vēsturiskos elementus, kas zināmi mūsdienās.¹¹⁸ Šie ciemati, lai gan esot zem kopējās Džosonas (조선) kultūras ietekmes, vienalga spēja izveidot noteiktas savdabīgas nianšes. Lielākoties balstoties uz to, kā tika interpretētas kopējās kultūras tradīcijas un sociālā sistēma.¹¹⁹

¹¹⁷ Sanghun Choi. Interior space and Furniture of Joseon Upper-class homes. 2007, 17.lpp.

¹¹⁸ Soonki Kim. Sustainability, 2016, 8.lpp.

¹¹⁹ Soonki Kim. Sustainability, 2016, 1.lpp

3. SIMBOLIKA ZEMĀKO SOCIĀLO SLĀŅU MĀJĀS

3.1 Simbolika interjerā

Jāņem vērā, ka iepriekš minētajos senču pielūgsmes rituālos, pašā ceremonijā Džosonas (조선) periodā sievietēm, bez ēdiena gatavošanas nebija pieņemts atrasties pašā ceremoniālajā daļā. Tas bija pienākums ko izpildīja vīrieši. Tāpēc tāds, kā vidusceļš un līdzsvars, Džosonas (조선) perioda sabiedrībā, bija sieviešu uzturēta senāka ticība mājas gariem un dieviem.¹²⁰ Gosa (고사), bija visi rituāli, kas tika saistīti ar mājas garu pielabināšanu un pielūgsmi. Gosa (고사) rituālus vadīja mājsaimniecības galvenā sieviete un dažreiz, pat tika pieaicināta šamane- mudang (무당) lai palīdzētu ar šo rituālu vieglu gaitu.¹²¹

Mājas garus iedalīja divās grupās - tie kuri apmetās mājas iekšpusē un tie kuri dzīvoja ārpus mājas, bet īpašuma ietvaros. Par galveno dievību varētu tikt uzskatīts Songdžu šin (성주신). Viņš bija aizbildņa dievība, tāds kā mājas sargs. Šajā gadījumā viņš pārredzēja ne tikai visu kas varēja notikt katras ģimenes apdzīvotajā teritorijā, bet arī bija atbildīgs par visiem pārējiem mājā esošajiem dieviem un gariem. Kā galvenais no dieviem un tāpēc, arī ka viņa svētnīca bija novietota iekš dečong (대청)¹²² kas bieži bija viss plašākā atvērtā telpa mājās, vai maru (마루) tas automātiski kļuva par pārraugu un svētības nesēju arī visiem galvenajiem cilvēka dzīves notikumiem, tādiem kā kāzas, džesa (제사), gut (굿) un vēl citiem svarīgiem rituāliem.¹²³ Citos vārdos rūpējās par to, lai ģimenē valdītu miers un labklājība, daudzās dzīves jomās, kuras lielākoties norisinājās zem katras ģimenes saimniecības jumta. Viņš tika iemiesots kādā traukā, kurš tika aizklāts un aizsiets ar papīru, kā arī trauka saturs, parasti, bija katrai ģimenei pieejamie labības graudi, vēlāk to sāka aizstāt ar vienkāršu monētu.¹²⁴ Nākamā ģimenei ļoti svarīgā dievība, bija sam šin (삼신), vēl zināma, kā samšin halmoni (삼신 할머니), burtiski tulkojot “Trīs garu vecmāmiņa”. Viņa rūpējās par nākošajām paaudzēm.¹²⁵ Lai gan viņa pieskatīja visu ģimeni kopumā, bērniem tika veltīta viss lielākā uzmanība, lai tie veseli nodzīvotu līdz pieaugušā vecumam. To it īpaši piesauca un godāja visās bērna dzīves un augšanas stadijās, līdz pilngadībai. Viņu

¹²⁰ Joon-sik Choi, “Folk Religion. The Customs in Korea”. Seoul Ehwa Woomens University Press, 2005, 67.lpp.

¹²¹ Joon-sik Choi. “Folk religion. The Costums in Korea” Seoul; Ewha Womans University Press , 2005, 89.lpp.

¹²² Pae-yong Yi. “Women in Korean History”. Seoul: Ewha Womans University Press, 2008, 91.lpp.

¹²³ Joon-sik Choi. “Folk religion. The Costums in Korea” Seoul; Ewha Womans University Press , 2005, 91.lpp.

¹²⁴ Joon-sik Choi. “Folk religion. The Costums in Korea” Seoul; Ewha Womans University Press , 2005, 91.lpp.

¹²⁵ Pae-yong Yi. “Women in Korean History”. Seoul: Ewha Womans University Press, 2008, 91.lpp.

iemiesoja Viņu it īpaši godināja sievietē, kura tikko pēc kāzām bija pārcēlusies no dzīves savu vecāku mājās uz dzīvi vīra mājās, kuras tālāk arī kļuva par viņas mājām.

Vēl viens ļoti svarīgs dievs bija Džova šin (조와신), jeb virtuves dieviete. Uguns vispasaules skatījumā vēsturiski ir lieta, kura ir ļoti svarīga ikdienas dzīvē, bet arī nedroša un liek just arī bailes no tās. Tā pat, kā pirmajā nodaļā apskatītajām džapsang (잡상) figūriņām un citiem veidojumiem pilīs, bija piedēvēta uguns aizsarg funkcija, tāpat arī Džova šin (조와신) bija dieviete kura pieskatīja pavardu, kas kā jau zināms tika izmantots ne tikai ēdiena gatavošanai, bet arī *ondol* (온돌) sistēmā, lai nodrošinātu guļamistabas ar siltumu. Tomēr viņu piesauca ne tikai aizsardzībai no uguns, viņai bija uzlikts visaptverošs uzdevums rūpēties par katra iedzīvotāja dzīves ilgumu.¹²⁶ Viņas svētnīca tika atzīmēta savādāk nekā lielākā daļa dievību un garu. Sakarā ar to, ka viņas pienākumos bija uzturēt pavardu, un uguni tajā, rāmu un mierīgu viņu pieminēja izmantojot bļodu ar ūdeni, kas ik dienu bija jānomaina. Tādā veidā šai dievībai katru dienu tika pievērsta uzmanība, kopā ar ūdens apmaiņu mājsaimniece izrādīja cieņu pateicoties par darbu ko tā veica.¹²⁷

3.2 Simbolika eksterjerā

Vēl runājot par mājas gariem un dievībām, nevar pieminēt tikai mājas iekšpusi, jo tie atradās arī mājas ārpusē. Galvenais un viss varenākais dievs kura svētnīcu un iedomāto apmešanās vietu cēla mājas pagalmā sauca par Todžu šin (터주신). Bija ticēts, ka Todžu (터주) ir dievs kuram bagātība un labklājība burtiski seko līdzi, tāpēc viņa galvenais uzdevums bija no mājas ārpusē uz mājas iekšu to pievilināt. Tā ikonu veidoja mājas pagalma attālākajā vietā. Jaunās ražas rīsi tika iebērti lielā traukā un vāka vietā tika uzsiets piltuves veida salmu kūlis.¹²⁸ (*skat.pielik.4.att.*) Arī pār raudzīja visu kas notika mājas īpašnieku teritorijās, rūpējoties par vispārīgu drošību.¹²⁹

Zemas sociālās kārtas un vispārīgi nabadzīgajiem Džosonas (조선) iedzīvotājiem daudzas mājas būvēšanas tehnikas un materiālus nevarēja finansiāli atļauties, taču valsts vadītāji bija aizgājuši līdz tādiem augstumiem, kad, ja pat materiālus varētu atļauties dažas

¹²⁶ Pae-yong Yi. "Women in Korean History". Seoul: Ewha Womans University Press, 2008, 91.lpp.

¹²⁷ Joon-sik Choi. "Folk religion. The Costums in Korea" Seoul; Ewha Womans University Press, 2005,93.lpp.

¹²⁸ Joon-sik Choi. "Folk religion. The Costums in Korea" Seoul; Ewha Womans University Press, 2005, 95.lpp.

¹²⁹ Pae-yong Yi. "Women in Korean History". Seoul: Ewha Womans University Press, 2008, 91.lpp.

lietas mājas būvniecībā bija ar likumu aizliegtas, un pieejamas tikai aristokrātijai, kura arī pati nevarēja atļauties savās villās visu ko gribētos. No otras puses zemnieku un vispār “melno darbu” strādnieku mājas ļoti atšķīrās no pilīm un aristokrātijas mājām, bet viņu mājas vizuālajā aspektā varēja atšķirties vēl lielākā kontrastā, jo it īpaši jumtu būvniecībai tika izmantoti materiāli, kuri katrā reģionā bija vis vieglāk un lētāk dabūjami. Par to domājot reģiona ģeogrāfiskais novietojums ietekmēja šī reģiona iedzīvotāju nodarbošanos, kas savukārt tālāk ietekmēja kādi celtniecības materiāli bija pieejami katrai ģimenei. Kritēriji pēc kuriem vairumā gadījumu tika izvēlēts kādu jumtu mājai celt, bija, ģeogrāfiskais novietojums un ģimenes nodarbošanās. Taču jumtu materiālu izvēlei nebija tikai reģionāls raksturs, jo tos varēja saistīt arī ar darbu kuru ikdienā katra no ģimenēm strādāja. Piemēram, kalnainajos Korejas pussalas reģionos tādos, kā Tebeg (陞 陞) un Sobeg (소 陞) kalnu grēdās nevar atrast daudz aramzemes, kas bija vajadzīga lauksaimniecībai, tāpēc cilvēku nodarbošanās un arī būvniecības materiāli atšķīrās no Korejas vidus daļas.¹³⁰

Viss plašāk izplatītākā nodarbošanās Džosonas (조 선) sabiedrībā, tomēr bija lauksaimniecība, tāpēc lielāko daļu māju jumti tika noklāti visbiežāk ar rīsu salmiem. Tas bija rīsu audzēšanas zemkopības blakus produkts, kas katru gadu pēc ražas novākšanas palika pāri vairāk nekā vajadzīgs.¹³¹ Kā arī izmantojot pāri palikušos materiālus pēc graudu ievākšanas tas kopumā ietaupīja zemniekiem laiku, kas savādāk būtu jāatliek citu materiālu meklēšanai un ievākšanai. Šādas mājas balstoties uz izmantotā materiāla, sauca par čoga čib (초 가 집). Taču rīsu salmi Korejas pussalas dažādo laikapstākļu ietekmē jau nolietojās viena gada laikā, tāpēc labas ražas ieguve katru gadu tiešā veidā ietekmēja, vai liela daļa cilvēku uz nākamo gadu varēs salabot mājas jumtu, lai justos pēc iespējas komfortablāk savās mājās. Neskatoties uz to ir atrodamas liecības, ka tieši šis jumtu veids bija daudz funkcionāls. Tā kā zemnieku mājas tīri pēc principa nevarēja būt lielas un ietilpīgas, kā arī uz zemes ap māju vietas nebija, šos jumtus efektīvi varēja izmantot gan dažu augu audzēšanai, gan vēlāk novāktās ražas žāvēšanai saulē.

¹³⁰ **BongHee Jeon.** “Understanding Korea Series No. 5. A Cultural History of the Korean House”. Academy of Korean Studies Press, 2016, 42.lpp.

¹³¹ Building Hanok. Components and Techniques. 2017, 117.lpp.

Nova čib (너와 집) bija vēl viens populārs veids kā pārklāja un veidoja jumtus cilvēki zemākās sociālekonomiskajās kārtās. Šis veids bija it īpaši izplatīts un raksturīgs Korejas pussalas Ziemeļaustrumos, kā arī visās kalnainākajās vietās, gan mūsdienu Ziemeļkorejas, gan Dienvidkorejas Gangvon (강원) reģiona teritorijās.¹³² Neskatoties uz to, ka lielāko daļu zemāko sociālo slāņu cilvēku māju jumti bija veidoti no rīsu salmiem, kalnainajā Gangvon (강원) reģionā nebija iespējas nodarboties ne ar rīsu, ne kādas citas labības audzēšanu. Tāpēc salmi nebija viegli pieejami un cilvēkiem vajadzēja meklēt labākas alternatīvas. Tas ietekmēja ne tikai to no kā mājas cēla, bet arī cilvēku dzīvošanas paradumus. Nova čib (너와 집) bija jumta veids, kuru veidoja no plāni sacirstiem koka mizas, vai akmens šķembu gabaliņiem, bieži vien pēc formas atgādinot ne pārāk taisnu četrstūri. Korejā vis vairāk atrastie šāda tipa koka jumti, ir taisīti tieši no priežu gabaliņiem.¹³³ Ciemati, kā tādi šajā reģionā nav sastopami, jo tie bija raksturīgi reģioniem kuros nodarbojās ar lauksaimniecību. Viss biežākās šī reģiona zemāko sociālo slāņu cilvēku nodarbošanās, bija medicīnisko zālīšu vākšana un medības.¹³⁴ Abas šīs nodarbes nevarēja tikt veiktas zem mājas jumta, bet gan mežā. Tāpēc arī mājām nebija vajadzīgi lieli, kolektīvie pagalmi, kā arī šādos kalnainos apvidos katra ģimene dzīvoja izretināti, ne kopienās. Mājas kalnainajos apvidos ierobežotās platības dēļ, bija daudz saspīstākas, novietojot visas vajadzīgās telpas zem viena kopīga jumta.¹³⁵

¹³² **BongHee Jeon.** "Understanding Korea Series No. 5. A Cultural History of the Korean House". Academy of Korean Studies Press, 2016, 49.lpp.

¹³³ **BongHee Jeon.** "Understanding Korea Series No. 5. A Cultural History of the Korean House". Academy of Korean Studies Press, 2016, 59.lpp.

¹³⁴ **BongHee Jeon.** "Understanding Korea Series No. 5. A Cultural History of the Korean House". Academy of Korean Studies Press, 2016, 42.lpp.

¹³⁵ **BongHee Jeon.** "Understanding Korea Series No. 5. A Cultural History of the Korean House". Academy of Korean Studies Press, 2016, 50.lpp.

SECINĀJUMI

Korejā gadsimtu laikā ienāca un iesakņojās daudzas reliģijas un filozofijas, kas atstāja lielu ietekmi uz Džosonas (조선) sabiedrību, kā arī mūsdienu Koreju. Izpētot, kā tika ierīkotas Korejas tradicionālās pils, kā arī zemākas hierarhijas arhitektūras pieminekļi, mēs varam dziļāk izprast un savādāk uztvert gan tā laika, gan mūsdienu Korejas sabiedrību.

No vienas puses, liela daļa mūsdienās pieejamo informācijas avotu izsaka viedokli, ka tā laika sabiedrībā valdīja ļoti liela stratifikācija pēc dažādiem aspektiem. No otras puses daudzu pētnieku viedoklis šajā jautājumā atšķiras un viņu darbos tiek secināts, ka dažos aspektos stratifikācija tiek pārspīlēta.

Ievadā izvirzītie darba mērķi un uzdevumi tika izpildīti. Autorei izdevās izprast un sasaistīt vizuāli iegūto informāciju ar dziļākām tā laika sociālajām normām un ticību elementiem, kas savukārt palīdz labāk saprast mūsdienu Korejas sabiedrību un kultūru.

Troņu zāles eksterjers, kā arī interjers sevī ietver dziļi simbolisku nozīmi. Pirmajā nodaļā tika izpētīta dziļāka nozīme Dančong (단청) krāsojumā, kas bija īpašs mākslas veids valsts augstākstāvošākajām celtnēm. Apskatot Dančong (단청) krāsu, tika secinātas, ka lielākā daļa dekoratīvo elementu pils tiek saistīti ar Piecu elementu teoriju. Taču šī teorija nākot no tagadējās Ķīnas teritorijas gluži nesaskan ar to, ka ļoti daudz Korejas šamanismā lietotās atribūtikas, arī ir krāsotas tajās pašās piecās krāsās. Neskatoties uz to, no šīs teorijas izcēlās, daudz filozofiski būtisku aspektu tā laika Džosonas (조선) iedzīvotāju dzīves jomās. Apskatot gan pils interjeru, gan eksterjeru un apkārtējo vidi varēja novērot dažus dzīvnieku tēlus. To saistību ar augstāk minēto piecu elementu teoriju, kā arī to simbolisku saistībā ar karalisko ģimeni. Korejas piļu arhitektūrā, bija ļoti nozīmīga to atrašanās vieta un novietojums dabā. Tas nozīmēja, ka pils necēla iepriekš nepārbaudot to labvēlīgās attiecības pret ceļšānai iecerēto vidi. Kalni, upes un kurā vietā atradās saule noteiktā dienas stundā bija ļoti svarīgi faktori, kurus vajadzēja iepriekš izplānot pirms cēla iecerēto celtni. Džosonā (조선) bija ticība, ka visi šie faktori tiešā veidā ietekmē ģimenes un katra cilvēka veiksmi un laimi dzīvē.

Otrajā nodaļā uzmanība tika vērsta uz Jangban (*양반*) aristokrātijas mājām. Apskatītas populārākās Konfuciānisma idejas, kas bija saistītas ar ģimeni, kā arī to ietekmi uz dzīvojamo vidi. Džonga (*중가*) bija īpaša ģimenes sistēma aukstākajos sabiedrības slāņos. Liela ģimene dzīvoja vienas mājas ietvaros, balstoties pēc vīriešu pirmdzimtības principa. Mājas izkārtojums tika ietekmēts, ņemot vērā dzimumu, vecumu, kā arī piederību ģimenei, vai apkalpojošam personālam. Vērā tika ņemtas dažādu telpu funkcijas, kā arī pievērsta uzmanība rituāliem, kas bija ļoti liela daļa no ikdienas dzīves visos sabiedrības slāņos, bet it īpaši Jangbanu (*양반*) vidū. Godbijība izvērsās pastiprinātos sociālajos rituālos. Piemēros minot senču piemiņas rituālus un kāzas, kas konfuciānismam iesakņojoties sabiedrībā aizgāja divos dažādos ceļos. Kā arī lielu atšķirību minot, veidu un biežumu cik daudz šie rituāli tika veikti dažādos sociālajos slāņos.

Trešajā nodaļā tiek apskatītas zemāko sociālo slāņu mājas un to būtiskas iezīmes. It īpaši zemākajos sociālajos slāņos Džosonas (*조선*) sabiedrībā tika praktizēts šamanisms. Mājas ticībai, jeb ticībai mājas gariem un dieviem, bija ļoti liela nozīme nepriviliģētajā Džosonas (*조선*) sabiedrībā. Lai gan senči tā pat kā aristokrātu aprindās tika turēti godā, bez tā vēl cilvēki ticēja dažādiem mājas gariem, kas nesa ģimenei veiksmi, vai neveiksmi atkarībā no tā cik cītīgi šos garus un dievus cienīja ikdienā. Tas ietvēra pirmām kārtām svētnīcas ierīkošanu katram dievam pēc noteiktiem standartiem un rituālu veikšanu noteiktos laika periodos. Viena būtiska atšķirība parādās apskatot šīs mājas no ārpusē. Zemāko sociālo slāņu jumti atšķīrās skatoties pēc ģimenes nodarbošanās un reģiona. Blakusprodukti kļuva par izejvielām jumtu celtniecībai. Šī iemesla dēļ, vis izplatītākais jumtu veids Džosonas (*조선*) laikā bija no rīsu salmiem veidotais čoga čib (*초가 집*) jumtu veids.

Pēc šī darba rakstīšanas, informācijas ievākšanas un analizēšanas, tika secināts, ka lielākā daļa ornamentu uz, vai iekš šajā darbā apskatītajiem arhitektūras piemēriem, tika gleznoti, novietoti, lai tādā veidā vietai un cilvēkiem tajā piesaistītu veiksmi un spēju ievērot tikumību. Tā kā simboliska vērtība tika piedēvēta daudzām lietām un visu Korejiešu kultūras simboliku nevarēja ievietot vienā celtnē uzreiz, ar to kāda simbolika tika izvēlēta konkrētajā gadījumā, varēja novērot katra indivīda, ģimenes vai valsts vadības redzējumu par to kādiem jābūt tikumiem un veiksmīgas dzīves redzējumiem ideālā Džosonas (*조선*) sabiedrībā.

Ķīnas ietekme uz visu austrum Āzijas reģionu bija nenoliedzama. Neskatoties uz to šī reģiona apdzīvotās vietas, vietējā šamanisma un Ķīnas kultūras mijiedarbības rezultātā, transformējās par unikālām valstīm ar savu mentalitāti un kultūru.

Šī darba lielākā problēma parādījās diezgan tuvu sākumam. Uzticamas un zinātniskā darbā derīgas informācijas it īpaši sākumā nebija viegli atrast, to gan varētu iedalīt pusi uz pusi ar personīgu nespēju atrast pareizo informāciju un informācijas neesamību. Taču, kā jau pieminēts augstāk, liela daļa šo zinātnisko publikāciju bija vērsta uz tīras arhitektūras analizēšanas virzienu, kas arī apgrūtināja sameklēt informāciju vairāk par kulturālo aspektu, it īpaši pilīm un zemāko slāņu mājām.

Pielikums

136

Att.1.

¹³⁶ <https://www.gogung.go.kr/perm.do?pLng=en&viewName=perm02>

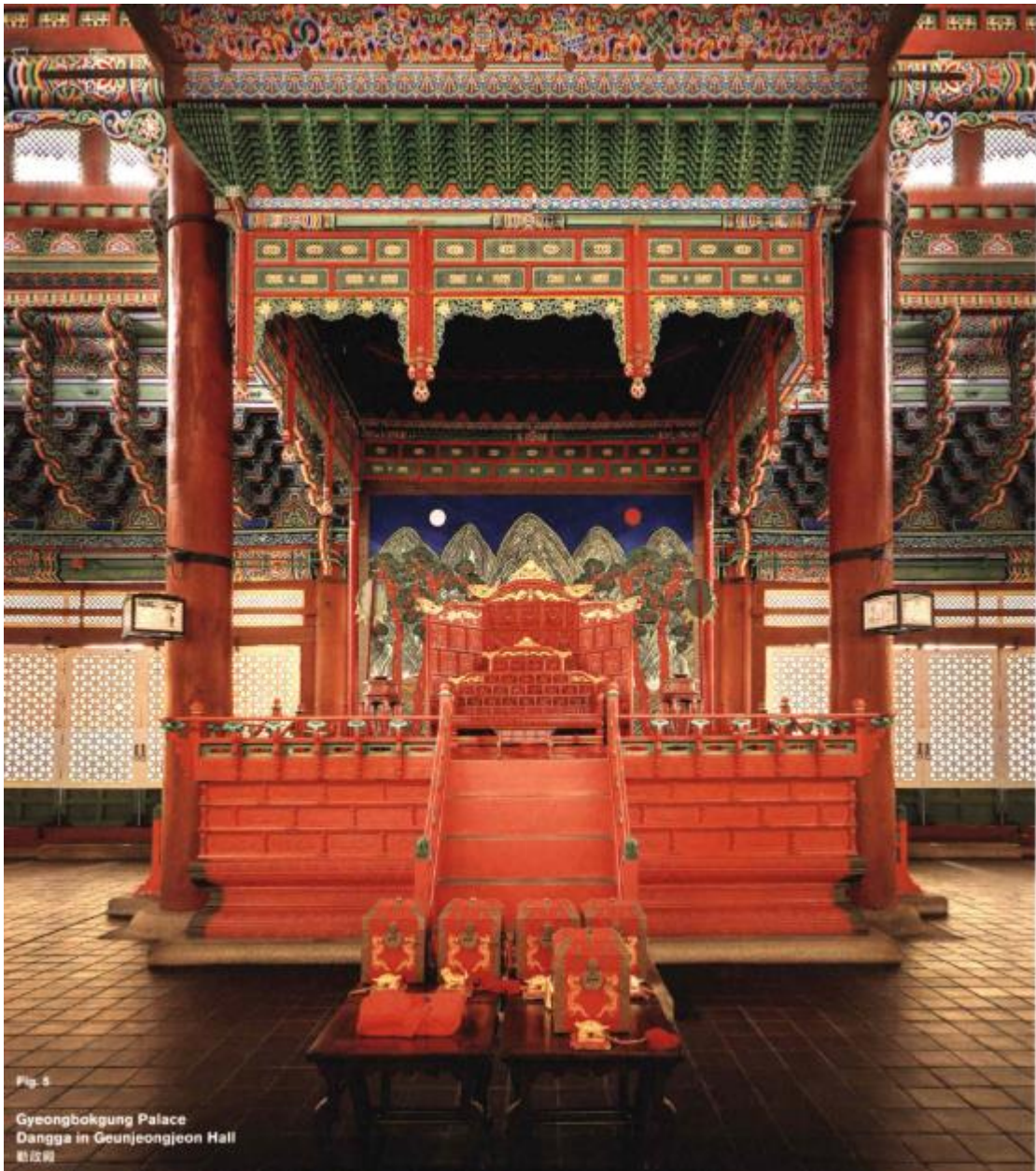

Fig. 5
Gyeongbokgung Palace
Dangga in Geunjeongjeon Hall
影成殿

137

Att.2.

¹³⁷ National Palace Museum of Korea. The King at the Palace: Joseon Royal Court Culture at the National Palace Museum of Korea. 2016, 32.lpp.

138

Att.3.

139

Att.4.

¹³⁹ <https://folkency.nfm.go.kr/en/dic/3/picture/14000>

Kopsavilkums

Šī bakalaura darba nosaukums ir “Korejiešu tradicionālās un materiālās kultūras manifestācijas arhitektūrā un vides izpratnē”. Piedēvēt taustāmām lietām dziļāku nozīmi, un no tā veidojot asociācijas ir vienmēr bijis veids, kā cilvēki ir piedevuši jēgu savai dzīvei.

Īpaši pēdējos pāris gados mēdijos un to platformās parādās arvien vairāk informācijas par abām Korejām. Caur mēdijiem cilvēki savā zemapziņā pasīvi uzņem informāciju. Piemēram, redzot kādu sižetu, par kādu no divām tekstā minētajām pilīm, vai tie būtu jumta, vai sienas uzņemtie fotoattēli, vai video, pamanot kādu simbolu gribas uzdot sev jautājumu “Ko tas īsti nozīmē?” Galu galā, bez vēstures nevar būt nākotne. Vēsturi nevajag atkārtot, bet no tās var mācīties un smelties iedvesmu, kaut kam jaunam un mūsu laikam piemērotam.

Darbā izpildei izvirzītie mērķi ir izpildīti. Piemēram, neskatoties uz to, ka sociālā un ekonomiskā stratifikācija Džosonas periodā bija ievērojamāki lielāka, nekā mūsdienās, tomēr tās nekur nav pazudušas. Ekonomiskie un sociālie ierobežojumi, vienkārši ir pieņēmuši savādāku formu un izpausmi.

Šajā darbā galvenokārt tiek runāts par Korejiešu sabiedrību Džosonas dinastijas laikā. Kā arī par to, kā tajā laikā Korejas pussalas reģionā jaunie nākusī Konfucionisma filozofija un tās normas ietekmēja tā laika cilvēku dzīvi. Tas arī bija brīdis, kad Korejas pussalā sāka pastāvēt vairākas reliģijas un domu sistēmas vienlaikus. Lielumā izanalizējot konfuciānisma ietekmi, kā arī šamanisma vietu zem jaunās valstī oficiāli pieņemtās sistēmas. Kā vairākas ticības eksistēja zem Konfuciānisma un, kā konfuciānisma stingrākie piekropēji, šīs reliģijas uzskatīja par barbariskām un aristokrātijas, it īpaši vīriešu necienīgām.

Prātā paturot, ka šo darbu rakstot un analizējot dažas raksturīgākās dzīvojamās arhitektūras formas tiek izmantoti pirmie iespaidi, kuri radušies skatoties uz vairākām vizuāli interesantajiem veidojumiem dažādos tradicionālajās arhitektūras veidos, pieturoties pie tām celtnēm, kuras ikdienā tika apdzīvotas.

Summary

The title of this bachelor's thesis is "Manifestations of Korean Traditional and Material Culture in Architecture and Environmental Understanding". Giving tangible things a deeper meaning, and making associations out of it, has always been a way for people to get help in understanding their lives.

Especially in the last few years, more and more information about the Korean peninsula has appeared in the mainstream media. Through that, people subconsciously receive more new information. For example, seeing a story covered about one of the two castles mentioned in the text, be it videos or photos taken of the roof or the wall, noticing a symbol, you want to ask yourself, "What does that really mean?" After all, there can be no future without history. History does not need to be repeated, but it can be used to learn and draw inspiration from something new and appropriate for our time.

The goals set for the work have been met. For example, even though social and economic stratification in the Johnson period was significantly greater than it is today, it has not disappeared anywhere. Economic and social constraints have simply taken on a different form and manifestation.

This work focuses on Korean society during the Joseon Dynasty. As well as how the new philosophy of Confucianism and its norms in the region of the Korean Peninsula at that time affected the lives of the people of that time. It was also the moment when several religions and thought systems began to exist in the Korean Peninsula at the same time. Analyzing the influence of Confucianism as well as the place of shamanism under the new system officially adopted in the country. As many religions existed under Confucianism, and as the hardest practitioners of Confucianism, these religions were considered barbaric and unworthy of the aristocracy, especially men.

Bearing in mind that writing this work and analyzing some of the most characteristic forms of residential architecture, the first impressions are created by looking at several visually interesting formations in various traditional architectural forms, sticking to the buildings that were inhabited on a daily basis.

Literatūras sarakst

Zinātniskā literatūra:

1. **InHee Ahn.** “Cultural Architype Contents for the Traditional wedding”. International Journal of Knowledge Content Development and Technology, Vol.2, Nr.1, 2012.
2. **Roger T. Ames, Peter D. Hrshock.** “Confucianisms for a changing world cultural order”. University of Hawai Press, 2018.
3. **Joon-sik Choi.** Folk-religion. The Customs in Korea. Seoul: Ewha Womans University Press, 2006.
4. **Sang-hun Choi.** Interior space and furniture of Joseon Upper-class houses. Ewha Womans University Press, 2007.
5. **Yeon-sik Chung.** “Traditional Korean Aesthetics. Noble Transportation in *Gama*”. Quarterly Magazine of the Cultural Heritage Administration Korean heritage, 2018, Vol.43. 4.- 11.lpp.
6. **Donald N. Clark.** Culture and customs of Asia. Culture and customs of Korea. Greenwood Press, 2000.
7. **Basil Gray.** “Korean Inlaid Lacquer of the Thirteenth Century”, The British Museum Quarterly. Vol.32, No.3/4, 1968, 132.lpp.
8. **Hee-sook Han.** International Journal of Korean history, Vol.6, 2004, 119.lpp.
9. **Toshiro Inaji.** “The garden as architecture. Form and spirit in the Gardens of Japan, China and Korea”. Kodansha international, 1998.
10. **BongHee Jeon.** “Understanding Korea Series No. 5. A Cultural History of the Korean House”. Academy of Korean Studies Press, 2016.
11. **Inha Jung.** Architecture and Urbanism in Modern Korea. University of Hawai'i Press and Hong Kong University Press, 2013.
12. **Bokrae Kim.** “A Korean System of Slavery”. Slavery and Abolition. A Journal of Slave and Post slave Studies, 2003, Vol.24. 155.- 168.lpp.
13. **Chongsuh Kim.** “The concept of “Korean Religion” and Religious studies of Korea”. Journal of Korean Religions, Vol.1, No.1/2. Institute for the Study of Religion, Sogang University Korea, 2010, 29.lpp.
14. **Soonki Kim.** “World Heritage Site Designation Impacts on a Historic Village: A case study on Residents' Perceptions of *Hahoe* Village (Korea)”. Sustainability, 2016.
15. **Zuzanna Krzysztofik.** The traditional Korean house hanok as a reflection of the family hierarchy. Polish Institute of World Art studies, 2019.
16. **Iy-eun Kwon.** “Acomparative view. Dancheong: Signifier of Architectural Function and Status”. Quarterly Magazine of the Cultural Heritage Administration Korean heritage, 2018, Vol.43. 12.- 19.lpp.
17. **Chen Lai.** “Historical and Cultural Features of Confucionism in East Asia”. Confucionisms for a Changing World Cultural order, 2018. University of Hawai'I Press. 102.-111.lpp.
18. **Chang Hyeon Lee, Young Kim, Yang Suk Kim, Young Yun.** “Ancestral ritual food of Korean jongka: Historical changes of the table setting”. Journal of Ethnic foods, 2018, Vol.5. 121.-132.lpp.
19. **Sang-hae Lee.** “Continuity and consistency of the traditional courtyard house plan in modern Korean dwellings”. Traditional Dwellings and Settlements Review, 1991. Vol.3. 65.- 76.lpp.

20. **InsookHan Park, LeeJay Cho.** Journal of comparative family studies, 1995, Vol.26, No.1.
21. **Meehae Park.** “*Pan ch’inyong* Wedding Rites, Residential Rules and the Status of Women in Sixteenth- Century Choson: An Analysis Based on *Miam-ilgi*, the Diary of *Yu Hui-chun*”. Korean studies, 2007, Vol.31. 39.-62.lpp.
22. **Edward W. Wagner.** “Social Stratification in Seventeenth- Century Korea: Some Observations from a 1663 Seoul Census Register”. Occasional Papers on Korea, 1974, No.1. Duke University Press. 36.
23. **Kyung Wook Seo and Seong-Lyong Ryoo.** “Social Hierarchy Materialized: Korean Vernacular Houses as a Medium to Transfer Confucian Ideology”. Sustainability, 2020, Vol 12, Issue 36.-54.lpp.
24. **Seock Jae Yim.** Windows and Doors: A study of Korean architecture. Seoul: Ewha Womans University Press, 2005.

Sekundārā literatūra

1. **An Illustrated Guide to Korean Culture : 233 traditional key words.** Hakgojae Publishing CO
2. **Ben Jackson et al. Korean Architecture Breathing with Nature.** The Korea Foundation, 2012.
3. **Mira Kim. Koreas’ Historic Clans.** The Korea Foundation, 2014.
4. **Robert Koehler. Joseon’s Royal Heritage.** The Korea Foundation, 2011.

Izziņu literatūra un interneta avoti

1. **Encyclopedia of Korean folk culture.** Kitchen God
<https://folkency.nfm.go.kr/en/topic/detail/2820>

Bakalaura darbs KOREJIEŠU TRADICIONĀLĀS UN MATERIĀLĀS KULTŪRAS
MANEFISTĀCIJAS ARHITEKTŪRĀ UN VIDES IZPRATNĒ
izstrādāts LU Humanitāro zinātņu fakultātes Āzijas studiju nodaļā.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Madara Ozoliņa _____ 10.05.2022.

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: Kaspars Kļaviņš _____ 10.05.2022.

Recenzents: _____

Darbs iesniegts Āzijas studiju nodaļā 2022. gada 10. maijā.

Komisijas sekretāre: lekt. Ildze Šķestere _____

Darbs aizstāvēts Āzijas studiju bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē
___.2022. prot. Nr. _____, vērtējums ____ (_____)

Komisijas sekretāre: lekt. Ildze Šķestere

Āzijas studiju BSP studiju metodiķe _____ Natālija Ambrosova